

איצור "תהלות ישראל"

פנינים שנלקטו מתוך דברי הגה"צ דתהלות ישראל שליט"א

(מתוך מה שכבר נדפס בספרים וקונטרסים, וגם מתוך שאר השיחות)

הערה כללית בנוגע לכל המאמרים

כדאי לקרוא כל המאמרים יותר מפעם אחת כי בכדי שיחיו מקליטים ונשכחים יותר לתוך הלב בכדי שיהי ישפיע ויפעיל את הגמגומה לא דו"ב בקריאת הדברים פעם אחת לבד וכן כי פעם השנית מתיישים הריבה דברים שלא מתיישים בפעם הראשונה. ואם למדעי שבמלכותי עשה הדרושה מנצאים בם דברים ששכר חזו מילות חזונים וגם דברים חזונים אגב גם הדברים הישנים הרבה מהם נעברו מחדש וקבלו פנים חדשות ולכן כדאי לקרוא עוד פעם גם את המאמרים הישנים, כי באלה הדברים מתקנים מה שאמרו חז"ל שדברי תורה כל זמן שהאדם חוזר עליהם מוצא בהם טעם חדש, כפי שמעיד הנסיון בס"ד.

לתשומת לב הקוראים
המאמרים על הפרשה או המועדים הם גם דברים כלליים שנוגעים תמיד ולכן אפשר וכדאי לקרוא גם אחרי הפרשה או המועד.

גליון פ' שופטים תשע"ז

להערות ולדעות לפנות בטלפון:

בא"י 02-537-5704 פקס 02-650-1067
או בבהמ"ד "תהלות ישראל" רח' יצחק נפתלי 17 ירושלים
בארה"ב 917-873-1181 347-885-7700

אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול הלשון בארץ ישראל 03-6171001 ואח"י להקיש לרשימת 3-4 ללה"ק 1-4-5-5-5 → בארצות"ב 718-395-2440 ואח"י להקיש לרשימת 3-4-50-4 → ללשון הקודש 2-7-5 → מי שרוצה לקבל דף השבוע וכן המאמרים או הקונטרסים שלנו בדוא"ר נא להתקשר ל: לויפער מוח"ל 0527614581 (972) מא"י 0527614581 או דרך האימייל שלו laufer6@neto.net.il
אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול תהלות ישראל מספר קבוע 02-544-0-544 בארה"ב 718-770-3678

גליון השבוע - שנה ה' גליון מ"ח

סג

אפשר לתרום גם ע"י נדרים פלוס מספר טלפון 03-763-0585 קוד טלפוני 2218 או ע"י קשר קהילה מספר טלפון 073-275-7000 קוד 4336

אוצר הפרשה

להאדם לקיים ולעשות חשבון הנפש כראוי והוא עת רצון מיוחד להצליח בה'.
עוד יש לומר טעם שנתוסף חיוב החשבון הנפש בחודש אלול יותר מבכל ימי השנה, דהיינו להקפיד אז על התנהגותו שיהיה בדרגה יותר מעלה ממה שמבוקש מהאדם במשך כל השנה, והטעם לזה הוא כי מכיון שזה הזמן שמאיר הענין של "אני לדודי ודודי לי" כלו' שאפשר להתקרב לד' יותר מבכל ימי השנה ובכדי להיות כלי ראוי לקבל השפע הזאת אזי על האדם להיות בהנהגה יותר מעולה ולהקפיד ביותר על כל דקדוק קל.

וכמו שהוא במשל מלך בשר ודם שהיושבים בהיכל המלך עליהם להקפיד על בגדיהם ביותר שלא יהיה בהם שום כתם ושמשך ופגם, וכך הוא כעת בחודש אלול שהוא נכנס להיכל המלך שיתנהג בהנהגה יותר מעולה כפי שמתאים לעומד בהיכל המלך וגם לגבי העבר שינקה את עצמו מכל כתם שיש עליו ממעשי השנה שעברה שלא יהיו נראים עליו אותם הכתמים בעת שהוא נכנס להיכל המלך.

"שופטים ושוטרים תתן לך" וגו' (ט"ז י"ח)
הגה המדובר בפסוק שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך וגו' הוא על מצות מנוי שופטים לכלל ישראל, ויש להקשות מכיון שמצוה זו נאמרה להכלל ולא לכל יחיד (וגם אי אפשר ליחיד לעשותה בלי השתתפות הציבור) אם כן למה נאמרה בלשון יחיד תתן לך" "בשעריך" והיה לו לומר "תתנו לכם בשעריכם".

ויש לפרש בס"ד על פי מה שכתבו במפרשים שהתורה באה כאן לרמז על המשפט שצריך כל א' וא' לשפוט את עצמו לעשות חשבון עם נפשו, ועל פי זה יש לתרץ למה נאמר בלשון יחיד כי מצוה זו ניתנה לכל א' וא' בפרטיות לפי מהותו ובזה כל א' שונה מחברו כמו שאמרו חז"ל אין דעותיהן שוות, וכל א' מבוקש ממנו לפי מהותו וכמו כן לפי זה נדון משפטו ועונשו. וענין זה נוגע לכל יום במשך השנה שעל האדם לעשות חשבון הנפש תמיד, בין על העבר דהיינו בסוף כל דבר שעשה וכן בסוף כל יום לבדוק איך עבר התנהגותו בכל משך היום שעבר, וכמו כן לעשות חשבון תמיד לפני עשיית כל דבר ולפני כל דבור שמוציא מפיו אם לאומרו או לא וגם איך לאומרו וכמה לקצר בדבורו.

וכמו כן הוא הרמז בענין שוטרים כי ענין השוטרים שצריך כל א' וא' לתת על עצמו הגנה היינו לעשות לעצמו סייגים וגדרים שלא לבוא לידי עבירה ובזה צריך כל א' וא' לשפוט את עצמו לפי אפיו וטבעו (ולפי נסיונו מהעבר) מה הם הדברים שמביאים אותו לידי מכשול ובזה צריך לגדור את עצמו, ובזה האדם נחשב ממארי דחושבנא כמו שצריך להיות.

והגה אע"פ שענין זה נוהג כל השנה כולה אמנם בחודש אלול שהוא סוף השנה הענין נוגע ביותר דהיינו שאז על האדם לעשותה ביותר ולהשקיע בה עבודה והתאמצות ביתר שאת לעשות חשבון גדול על כל השנה שעברה, ונוסף לזה יש לעשות חשבון הנפש בחודש אלול שהוא סוף השנה לראות אם נשתנה והתעלה מהותו ודרגתו לשבח במשך השנה ואם לא בהיפוך ח"ו (שבמקום להשתנות למעלותא השתנה לגרועותא ח"ו).

ויש לדעת שמכיון שחודש אלול הוא הזמן המיועד לענין חשבון הנפש כאמור לכן שם ד' ית' בתוך ימי חודש אלול כח הסגולה שמסייע

^א וכתב בספה"ק בני יששכר שלכן יוצא (כפי שקבעו הראשונים ברוח קודשם) שקוראים תמיד פ' שופטים בתחילת אלול כי זה עיקר הזמן למצות חשבון הנפש, עכד"ק, וידוע מה שכתב המגן אברהם בש"ע (אר"ח סי'...) שקריאת הפרשה תמיד משפיע על אותה השבוע את הענין הנזכר בפרשה ההיא.

^ב וכמו כן לקבוע לעצמו קנס אם עבר על סייג כדאיתא בספה"ק.

ועוד יש להוסיף לפרש בפסוק זה על פי מה דאיתא בספה"ק לרמז בפסוק "בכל שערך" דהיינו שישים האדם שופטים ושמירה על כל השערים שניתן לאדם שהם העינים והאזנים והחוסם והפה וכו' שהם נקראים שערים כי דרכם האדם מכניס לתוכו דברים וכמו כן מוציא מתוכם דברים, ועליהם האדם חייב לתת שופטים ושוטרים דהיינו שמירה וסייג שלא להשתמש בהם רק למה שרצוי לד' ית' ולעבודתו ית' ולא למה שאינו רצוי, כי אם משתמש בהם לדברים שאינם רצויים ומכל שכן אם ח"ו משתמש בהם לדברים שמקלקל ומטמא אותם ח"ו בזה הרי הוא מקלקל כוחם מלשמש עבור המטרה הרוחנית שצריך להשתמש בהם ושניתנו לנו עבורם.

ועל פי זה יש להבין שכאשר האדם מטמא ח"ו את א' מחושיו, וכמו לדוגמא עיניו הרי זה מטמא ומקלקל ומעוות גם עיניו הרוחניים כלו' עיני השכל ואז אפילו אם ירצה לתקן עצמו לראות ולעשות חשבון הנפש לראות מה שעליו לתקן לא יוכל כי שכלו פגום ונהיה מעוות ואטום ע"י קלקול העיניים הגשמיים (שהם מכוונים כנגד עיני השכל ולכן מה שעושים בהם נעשים בהם בעיני שכלו) וכך הוא בכל חושיו נמצא ענין זה לשמור על חושיו הרי זה תנאי קדום בכדי שיצליח בחשבון הנפש.

ובזה יתפרש מה שמקשים שאין קשר בין תחילת הפסוק "שופטים וגו' תתן לך" שזה מצוה על העם למנות עליהם שופט להמשך הפסוק "ושפטו... משפט צדק" וגו' שזה מצוה על השופטים לשפוט בצדק.

ומפני קושיא זו פירש רש"י שגם סוף הפסוק

לעשות חשבון הנפש כראוי והוא עת רצון מיוחד להצליח בה'.
עוד יש לומר טעם שנתוסף חיוב החשבון הנפש בחודש אלול יותר מבכל ימי השנה, דהיינו להקפיד אז על התנהגותו שיהיה בדרגה יותר מעלה ממה שמבוקש מהאדם במשך כל השנה, והטעם לזה הוא כי מכיון שזה הזמן שמאיר הענין של "אני לדודי ודודי לי" כלו' שאפשר להתקרב לד' יותר מבכל ימי השנה ובכדי להיות כלי ראוי לקבל השפע הזאת אזי על האדם להיות בהנהגה יותר מעולה ולהקפיד ביותר על כל דקדוק קל.
וכמו שהוא במשל מלך בשר ודם שהיושבים בהיכל המלך עליהם להקפיד על בגדיהם ביותר שלא יהיה בהם שום כתם ושמשך ופגם, וכך הוא כעת בחודש אלול שהוא נכנס להיכל המלך שיתנהג בהנהגה יותר מעולה כפי שמתאים לעומד בהיכל המלך וגם לגבי העבר שינקה את עצמו מכל כתם שיש עליו ממעשי השנה שעברה שלא יהיו נראים עליו אותם הכתמים בעת שהוא נכנס להיכל המלך.
ובזה יובן מה שכתב בש"ע שבעשרת ימי תשובה יש ליזהר מדברים שלא נזהרים בהם כל השנה (שמותרים מצד ההלכה) כגון פת פלטר, ולכאורה אינו מובן כל כך מה הענין בזה כי אם זה חלק ממעשי התשובה אין זה הדרך כלל להטעות ולהחניף כלפי מעלה ח"ו, ואין ראוי להאדם ליזהר אלא רק במה שהוא עומד להשתנות באמת, אלא הכוונה היא כאמור שכן הוא מהנימוס וכבוד המלכות להתנהג כפי שמתאים להתנהג כשנמצאים בהיכל המלך.

ויש להוסיף עוד דבר חשוב לדעת שאפילו לפני שהצליח האדם לתקן את מעשיו בכל זאת תיכף ומיד כשמתחיל האדם בשלב הראשון של התיקון והתשובה דהיינו ברגע שמתחיל לעשות חשבון עם נפשו הרי הוא כבר נעשה מקורב לד', כי עצם הענין שהאדם נהיה ממארי דחושבנא שמתחיל לחיות עם חשבון הנפש בזה לבד נתעלה דרגתו והרי הוא כבר מוכשר להתקרב (במדה מסויימת) לחצר המלך, כי כל זמן שהאדם חי בלי חשבון הנפש על מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו לא נותנים לו כלל להתקרב לחצר המלך, ולכן כשהאדם מתחיל את תשובתו

^א וזה אינו נוהג כל יום מימי השנה כי מה שצריך האדם לעשות חשבון הנפש בסוף כל יום היינו על מעשיו אותו יום והתנהגותו אם השלים חובתו ואם לא עשה דבר שלא כהוגן אבל אין לעשות חשבון תמיד אם נתעלה וכו' כי זה אי אפשר להכיר אלא לאורך הזמן, וההסתכלות על זה תמיד מזיקה לאדם כמבואר במקום אחר בס"ד (גם בפ' כי תצא).

^ב לענין חשבון הנפש לראות ולקלוע את מצבו בלי

לטעות ולרמות את עצמו וכן כתב בבני" (בתחלת מאמרי חודש אלול) שבימי אלול ניתן להאדם הכח להבחין בין טוב לרע יותר מבכל ימי השנה שבהם יש להיצר הרע כח בלבב דעת האדם שלא יוכל להבחין בין טוב לרע, ע"ש, וגם נמצא בסגולת חודש אלול סיוע להאדם שהסייגים והקבלות שיקבל על עצמו יצליח לקיימם ולהוציאם לפועל במשך השנה הבאה.

הוא המשך למצות מינוי שופטים שנאמר להעם והכוונה לומר שימנו שופטים כאלה שיהיו ראויים לשפוט בצדק, ועל זה יש להקשות שאם כן היה לו לומר "לשפוט צדק" (בלמ"ד) ולמה אמר "ושפטו" (בו"ו) שמשמעותה שמדבר לאלה שצריכים לשפוט דהיינו השופטים עצמם.

ולפי האמור יש להבין שהטעם שאמר בלשון זה הוא מפני הרמז שבה לגבי כל אדם כנזכר ורצונו לומר שדוקא ע"י זה (שישמור את עיניו ושאר חושיו מלקלקל ולמטמא אותם) אז יוכל לשפוט את עצמו בצדק ובלי תנאי זה לא יוכל לשפוט בצדק, כי לא יוכל לראות בעיניו הרוחניים (כלו' עיני השכל) מה שעליו לתקן וכנ"ל, ועל כן אדם שרוצה לעשות חשבון הנפש בחודש אלול הדבר הראשון שעליו לעשות הוא להוסיף ולהתעצם לשמור על כל שערו על עיניו ואזניו ופיו וכו' ורק אחרי זה הוא מסוגל לעשות חשבון אמיתי עם נפשו ולהגיע לתשובה ולתיקון מעשיו ולזכות ביום הדין.

"בכל שערך וגו'

בפסוק שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך וגו' נאמרו הרבה רמזים בדרך המוסר במה שנוגע לכל אדם לחשבון הנפש שעליו לעשות בחודש אלול (שתמיד בו אנו קוראים פרשה זו), והנה ידוע מה דאיתא בספ"ק שלכן נכתבו התיבות בספר תורה בלי נקודות כי ניתנה תורה לדרוש בדרך רמז גם באופן שנקרא התיבה בלי הנקודות, ועל פי זה אפשר לפרש כאן בדרך רמז מוסר תיבת בכל שערך בשי"ן שמאלית מלשון שעה.

והוא על פי המבואר בגמ' (סוכה ג"ב.) וז"ל, לעתיד לבא מביא הקב"ה ליצר הרע ושוטרו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה וכו', עכ"ל.

והנה ג' תמיהות יש כאן (א) איך נראה היצר הרע לאלו כן ולאלו כן ומה היא צורתו באמת (ב) מה שלרשעים מראים להם את היצר הרע כחוט השערה יש להבין למה מראים להם ההיפוך ממה שהראו להם בעולם הזה, (ג) יש להבין למה יצטערו על שלא התגברו על דבר קל כזה, הלא אם היה נראה להם גם בעולם הזה כחוט השערה היו מתגברים כנגדו ואם כן על מה בוכים כאלו שהם מתחרטים על שהתטפשו ולא כבשו את השערה הלא כאן בעולם הזה היה להם קשה כהר גבוה וא"כ קשה להבין על מה יבכו.

אך התשובה היא כן שבאמת היצר הרע כשבו לאדם מתחילה הרי הוא מבקש מהאדם רק כחוט השערה ומפתה אותו על ידי שאומר

^ה וכמבואר בגמ' שם בסמוך למימרא הנ"ל זה לשונם א"ר אסי יצר הרע בתחלה דומה לחוט של בוכיא (עכביש) ולבסוף דומה כעבותות העגלה וכו', עוד איתא בגמ' יצר הרע בתחלה דומה אצל האדם לעובר דרך עליו ואינו מתאכזר עמו (לשון רש"י) ואחר כך נעשה אורח ולבסוף איש (ופירוש רש"י בעל הבית), והיינו שאי אפשר ליצר הרע לגשת לאדם מתחילה לפתותו לעבירה ממש כי כל זמן שלא עבר האדם עבירה ולא התקרב כלל לעבירה אי אפשר לו לפתותו לעבירה ממש, ועל כן הוא מתחיל בכחוט השערה ולאט לאט הוא מקרב את האדם להעבירה ואח"כ כבר נעשה כבעל הבית ויכול לתפוס אותו בקל לעבירה ממש ולמה שהוא רוצה, וכך אמרו חז"ל (שבת ק"ה.) כך היא

לו שזה לא נורא שהרי אין זה עבירה ממש ואפשר להקל בה בפרט שמדמה לו שיש צורך לזה כי זה יקל עליך מכובד העול והלחץ ועל כן לא נורא אם תיקל בדבר הזה, והנה האדם שבאמת מחפש להקל על עצמו מפני שמרגיש לחץ מכובד העול מלכות שמים הוא מתחיל להתבונן בדבריו אולי כדאי באמת לעשות כך ולבסוף שומע לו, אמנם היצר הרע לא מסתפק בזה כי לא לזה לבד כוון מתחלה אלא סוף מעשה במחשבה תחלה שרוצה לקרבו לאט לאט לעבירה ממש ואח"כ יתפוס אותו באזנו ויכשילו.

והנה הצדיקים בעולם הזה לא רוצים לשמוע אל היצר הרע והם סולדים ממנו ובורחים מכל דבר קטן אפילו כחוט השערה שיש להם בו חשש אולי זה בא מהיצר הרע ולכן אין לו פה לדבר אליהם כלל, מה שאין כן אצל הרשעים הרי זה בעיניהם צחוק לברוח למרחוק מכל שמץ ונדנדו חשש כמו הצדיקים ולכן הם צוחקים ומתלוצצים מהצדיקים הללו ואומרים שהם מחמירים יותר מדאי ואומרים שהם קצוניים יותר מן המדה' ובגודל גאותם לא מפחדים להתקרב להיצר הרע ואומרים בלבם שלעבירה ממש לא יגיעו, אמנם לבסוף הם נתפסים אחר כך ביצר הרע גם בעבירות חמורות ל"ע.

היוצא מהאמור שהטעות שעל ידה נתפסים להיצר הרע הוא שלא השכילו לברוח מהיצר הרע מתחילה כשהוא היה באמת כחוט השערה, ולכן אחר כך כשמגיע כבר היצר הרע לפתות לעבירה ממש הרי הוא כבר חזק מאוד וקשה להם להתגבר נגדו (כי כבר צריך מסירת נפש) והרי הם נכשלים ח"ו, אמנם גם אחרי שנכשלו בעבירה עצמה אינם מתעוררים לחזור בתשובה כי נדמה להם שהרי הם אנוסים כי היצר הרע בא להם עם נסיון קשה כמו הר גבוה.

ועל כן לעתיד לבא שיתגלה האמת ויראה כל א' טעותו שאם היה לו יראת שמים באמת והיה מפחד באמת מחטא ומיצר הרע כמו ממות אזי מתחילה כשהיצר הרע היה כחוט השערה היה בורח ממנו ועל ידי כן לא היה מגיע להכשל בעבירה עצמה, נמצא שבאמת הוא לא נקרא אנוס אלא פושע, וגם לא יוכל לטעון שמה שמתחילה לא ברח מהיצר הרע כי לא ידע שזה יביאנו לידי עבירה ולא ידע שזה מתחבלת היצר הרע ולכן הרי הוא נחשב כאנוס (לא יוכל לטעון כך) כי ד' יראה ללבב של האדם שמה שלא ברח מתחילה היה מפני חוסר יראת שמים בלבד וזלזל בהגדרים והסייגים ובזה היה פושע, ועל זה יבכו הרשעים מאוד איך נתטפשו כל כך שהכניסו את עצמם לתוך רשתו של היצר הרע.

אמנם הצדיקים דהיינו אלה שהיראת שמים בוער בלבם והם תמיד בפחד גדול שלא יכשלו ביצר הרע ובעבירה לכן תיכף בתחילה כשבו

אומנותו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד, עכ"ל.^א ומכיון שהם מתלוצצים מאלו הרי זה משפיע על כל האנשים שמשביבם ומכל שכן על צדיקיהם כי ילמדו מהם, ולכן אפילו אם האנשים שמשביבם בלבם ירצו לברוח גם כן מכל שמץ יצר הרע, בכל זאת הם יתביישו לברוח פן יתלוצצו גם מהם ובזה נמצא שהמתלוצצים ממעשי הצדיקים הם גם בכלל מחטיאי הרבים ר"ל.

^ב ואע"פ שאינם רוצים בעבירה בכל זאת הם נחשבים רשעים ולא שוגגים כדון תחלתו בפשיעה וסופו באונס שמבואר בגמ' (...) וכן נפסק גם בהלכה (כמ"ד ס"ל) שנחשב

אליהם היצר הרע בכחוט השערה הרי הם סולדים ומפחדים ממנו ובורחים למרחוק ועל ידי כן הם נצלים ממנו ולא מגיעים בשום פעם לנסיון של עבירה ממש.^א

נמצא שבעולם הזה הצדיקים (שתיכף ומיד בשעה ראשונה כבר בורחים מהיצר הרע) רואים את היצר הרע רק כשהוא כחוט השערה אבל את היצר הרע שהוא קשה כהר גבוה הם לא מגיעים לראותו והוא אינו מצליח להגיע אליהם כלל ולכן אין הם מכירים את היצר הרע לעבירה ממש שהוא באמת כהר.

מה שאין כן הרשעים בשעה שהיצר הרע הוא עדיין כחוט השערה הם לא מרגישים ולא רואים שזה היצר הרע כי אינם רוצים לראות שזה היצר הרע כי בעומק לבם הם לא שונאים אותו ולא מפחדים ממנו ועל כן לא אכפת להם אם ירמה אותם מכיון שיהיה להם תירוץ לומר שלא ידעו וטעו באונס לכן מכיון שבדרך שאדם רוצה ללכת מוליכים אותו ומי שבא לטמאות פותחים לו (וכלומר שמניחים לו להשאר בטעותו שהרי הוא רוצה בכך) לכן הם נשארים בהשקפה זו שאין זה היצר הרע, אמנם כשמגיעים להעבירה ממש אז הם כבר רואים שזה עבירה וזה לא היו רוצים כי הם גם מפחדים מהעונש והגהנום, אמנם הם מרגישים אותו כהר גדול וקשה ועל כן הם הולכים אחריו ואמרים בלבם שהם אנוסים ולא יענשו על זה (או שחושבים שאין להם אפשרות לכבוש וכדו' או שהם מתיאשים ואומרים שהם בין כך אבודים על כן בורחים להעלים עיניהם ולא לחשוב על העתיד וכך לפחות יהנו מהעולם הזה ומה שיהיה מחר הם לא רוצים להעלות על מחשבתם ונשארים כך ח"ו).

אמנם לעתיד לבא כשהיה נפתח להם עיניהם ויראו את האמת שאם היו כובשים את יצרים כשהיה רק כחוט השערה ואז היה באמת קל להתגבר עליו היו חוסכים מעצמם להגיע לעבירה ממש ולאבד את כל העולם הבא ולירש את הגהנום לעולם ועד, ועל כן יתחרטו ויצטערו ויבכו על טפשותם ויספדו על עצמם על אבדן נפשם למה רימו את עצמו ולא רצו לתת לב בתחלה לראות את הנולד.

אבל הצדיקים שנתנו לב לברוח מהיצר הרע של כחוט השערה רק אז יראו ממה ניצולו ומה הרויחו בזה שחשכו מעצמם להפגש עם היצר הרע הגדול שרואים עכשיו ומבינים שאם היו מתקרבים אליו בעולם הזה מי יודע אם היו עומדים בזה ויתכן שהיו ח"ו נופלים בידו כמו הרשעים, על כן אז ישמחו ויעלזו ויודו לד' על שנתן להם השכל בעולם הזה לברוח מהיצר הרע ומכח גודל התרגשות השמחה יבכו גם כן, (וזה כפי פירוש המהרש"א (בחדא"ג) שיבכו מכח התרגשות השמחה^ה).

וזה מה שהתורה הק' מרמז לנו כאן "שופטים ושוטרים תתן לך" ולכאורה נראה מיותר תיבת

פושע (ולא אנוס).

^א אחרי שנאמר מאמר זה ראיתי שהמהרש"א בחדא"ג פירש בדברי הגמ' בדרך דומה להנאמר וכתב שם המהרש"א שלכוונה זו סמכו בגמ' שם מימרת ר' אסי ע"ש, וברוך שכונתי לדעת גדולים, אמנם מכיון שאין פירושו ממש כפירושו של כן משנה לא זה המקומה.

^ב ויש לפרש עוד בדרך זה שהצדיקים יבכו יחד עם הרשעים ויספידו עליהם גם כן כמוהם כי ירחמו עליהם מכיון שגם הם (הרשעים) מבני ישראל שהתטפשו ואבדו את עצמם לעולם ועד מפני שלא התגברו על דבר קל כזה של כחוט השערה.

לך שהיה מספיק לומר תתן בכל וגו' אלא שזה בא לרמז על מה שישפוט על עצמו כלומר תעשה חשבון ומשפט בישוב הדעת "בכל שעריך" כאלו כתוב שעריך עם ש שמאלית כלו' על כל כחוט השערה אם אין היצר הרע מכשיל אותך בה, ועל זה ממשיך "ושפטו וכו'" משפט צדק, ועל זה ממשיך לומר "לא תכיר פנים ולא תקח שוחד" וגו' דהיינו רמז על הנגיעות שהם כמו שוחד שמשחד ומסמא את עיני האדם מלראות האמת וכמו שכתוב "כי השוחד יעור עיני חכמים" וגו'.

והנה מי שאינו מזוכך במדותיו אזי נגיעותיו יכולים בקל להטעותו לא לראות האמת ואז לא יהיה (לו על עצמו) משפט צדק, וזה מצוי בדברים שהם כחוט השערה כי דברים שהם עבירה ברורה וגלויה אין הנגיעה יכולה לסמא עיני האדם כל כך בקל, מה שאין כן דברים שהם לא עבירה ממש אלא כחוט השערה כנ"ל בזה הטעות מצויה בקל, ועל זה אומר הפסוק שלא ידון האדם את עצמו עם נגיעה שהיא הנקראת שוחד שמשחד ומעוור עיניו מלראות האמת כאמור.

יש לראות ענין זה במוחש אצל מי שמזלזל בדברים הנזכרים שמתקרבים על ידם להיצר הרע (אפילו בדברים המותרים כניכול) איך שלאט לאט הרוח שטות נכנס בו ומאבד שכלו והשקפתו ודעתו הישרה ועל ידי כן נתפס בידי יצר הרע, ונתפוס איזה דוגמא שישנם אנשים שלא מכבים את הטעלעפאן שלהם בבית המדרש בשעת הלימוד או בשעת התפלה (אלא שמים אותו באופן שהוא רועד) ואע"פ שלא חושבים לענות באמצע התפלה כי הם מבינים שזה לא מתאים כלל בכל זאת רוצים על כל פנים רק לבדוק באמצע תפלתם ולראות מי מתקשר אליהם כי הם מבינים שזה לא פוגע בהתפלה ואין זה עול כלל ולכן הם מזלזלים בזה, אבל סוף כל סוף עם הזמן הם גם מרימים באמצע התפלה.

ובפעם הראשונה יעשו כן דוקא במצב שיראה

להם שזה מאוד דחוף ואחר כך לאט לאט ירימו גם סתם ואפילו באמצע חזרת הש"ץ או אפילו באמצע התפלת שמונה עשרה בלחש כשהם כבר גמרו ואחרים עדיין באמצע תפלתם, וכך רואים בחוש איך שפתאום באמצע השמונה עשרה שומעים קול אשה בכל בית הכנסת, ואנשים מתבלבלים בתפלתם ובכל זאת הם לא נרתעים מזה והם מאבדים את בושתם האנושי מלעשות כך ד", הרי לנו שכבר הם נתפסים ברוח שטות ששולט עליהם וכבר אינם מסוגלים להרגיש בושתם, וישנם עוד הרבה דוגמאות חיות כהיום שרואים איך רוח שטות שולט על אנשים עד שעל ידי כן מתנהגים ומדברים באופן שלא מתאים להם כלל אלא לאט לאט נתפסים בה וכבר לא מרגישים מצבם ובושתם, ושומר נפשו יתרחק מכל הדומה ודומה לרוח שטות של יצר הרע ששולט היום על הרבה מהמהומי עם בחוזק ותוקף גדול ד'.

והנה מי שכבר נתפס ברוח השטות עד שכבר מרגיש חוסר און וכח ללחום נגד יצרו אל יתיימש מכה הרגשת שליטת היצר הרע עליו אלא יאמין שבידו לצאת מרשת יצרו וידע ברור שבכל פעם ופעם שיתאמץ ולא יעשה כהרגלו ולמשל בענין הטעלעפאן בתפלה כל פעם שיכבה את הטעלעפאן לפני התפלה והלימוד, וכמו כן בשאר כל מכשוליו כל פעם שיתאפק הרי הוא מחליש בזה כחו של היצר הרע והקליפה בענין זה שלא יוכל להכשילו בקל כל כך בענין זה, ואחרי שיעשה כך הרבה פעמים מאחר שכבר נחלש כח הרוח שטות יוכל אחר כך לעשות על זה תשובה שלימה ויעשה גם תקוני תשובה כפי המבואר בספרי מוסר ובה יתבטל הקליפה ממנו לגמרי ויוכל להתחיל מחדש להתנהג כראוי בס"ד.

יש לפרש עוד בדרך רמז בלשון כחוט השערה, במה שנוגע לחשבון הנפש של חודש אלול (שהוא זמן הקריאה של פרשה זו) שיש לעשות חשבון ותשובה לא רק על עצם החטא אלא גם כן חשבון על הגורמים שהביאו וקירבו את האדם

לדברים שיש להם בהם נגיעה הם יכולים לדבר לא לענין כלל וכמו טפשים גדולים ומשתוללים עד שזה מתמיה עיני כל רואיהם, אמנם כך הוא הדבר אם האדם לא עובד על מדותיו לזככם הרי זה גורם לשכלו להיות מתעוות, ובה יבן המשנה (אבות ...) כשמונה ז' דברים בחכם וכו' מזכיר המשנה בעיני התנהגות במדות עדינות ויש להמהומי בזה תלוי חכמתו של האדם וזה הוא הסימן להכיר אם האדם הוא חכם וחרוף שלכאורה אין לזה שום שייכות לחריצות השכל, ולכאורה היה לו לומר סימנים התלויים בכשרונות האדם, ולפי האמור יבן שאם אין מדותיו מעובדים לא יתקיים בו החכמה ועל כן אין האדם נחשב חכם אלא אם כן מתנהג במדותיו בעדינות וכנוכר בהז' דברים, ולכן זהו הסימן להבחין בהם מי הוא חכם ומי לא.

²¹ יזמן להחזיר להדם מי הוא חכם הגיוני כי מכיון שקבל עליו כן בהחלט גמור וכשמתעורר הרי הוא יודע שאין לו למה להכנס למחשבות אם לקום או לא וזה על פי הטבע גורם לאדם לקום, והמציאות מעיד על זה שכן הוא (וגם בשאר דברים הוא כן) שכאשר ברור לו לאדם שאין ב' צדדים בדבר ובהכרח שיעשה הדבר הידיעה הזאת מקילה מאוד על האדם לעשותו ואפילו דבר שתמיד חשב שאי אפשר לו לעשות ולקשר, יתחמק בטבע שבלתי אפשרי לו לעשותה, אמנם ברגע שלא נותנים לו אפילו הברירה לדבר ולבקש פטור וכדו' אלא עומדים עליו בכפייה אזי פתאום יוכל לעשות ואע"פ שיכול להיות שהוא ירגיש שקבל עתה איזה כח חדש ועל ידי כן עשאה, אבל האמת שכן החדש קבל מעצמו ממה שהיה לו תמיד אלא שברגע שמפעפע במחו המחשבה הזאת שחושב שיש לו ברירה

לידי חטא שהם השורש של החטא וכו"ל שבאלו הדברים של כחוט השערה שהאדם נכשל בהם על ידי כן נכנס היצר הרע לתוך לב האדם ונעשה הבעל הבית והשולט עליו.

ואם יעשה האדם חשבון נפש ותשובה רק על עצם החטא ולא יעשה חשבון ובדיקה להכיר מה גרם לו את החטא ולא ישרש אחריהם לעקור את השרשים לא תוכל תשובתו להחזיק מעמד, כמו המקצץ אילן ומשאר השורש שבודאי יחזור ויצמח מתוכו אילן חדש במקום הראשון שקצץ ולא הועיל כלום במה שקצצו וכמו כן הוא בזה, ועל זה נאמר נחפשה דרכינו ונחקרה כלו' נחפש ונחקר מהו השורש הגורם ומקרב להחטא ורק אז יהיה קיום לתשובתו ויתקיים ונשובה אליך וגו'.

ובדרך כלל לא שמים כל כך לב לחטט אחרי השרשים כי הם לא מתוארים לאדם כעבירה ממש ולכן האדם נכשל בהם עוד פעם ודרכם מגיע לעבירה עצמה ומפני זה אין תשובתו מתקיימת וכל שנה עושים שוב פעם תשובה וקבלה להבא על אותו דבר שכבר נכשל לפני שנה ואין לדבר זה סוף אלא אם כן יעשה כאמור שיעקור השורש ועל זה יעשה קבלה להבא שלא יחזור עליהם עוד, ואת זה צריכים להזכיר בוידוי כמו שכתב הרמב"ם בהל' תשובה (בהסבירו מצות הוידי) שיאמר בפיו את כל מה שמקבל על עצמו. **ונתפוס** דוגמא א' שהיא יותר פשוטה וגלויה וממנה ילמד האדם לדמות מילתא למילתא, והוא בענין הקימה בבוקר בזמן הראוי שמי שנכשל באיחור הקימה בבוקר צריך לקבל על עצמו בחוזק שתיכף ומיד כשיתעורר יקום בלי שהיות ובלתי להתחיל לחשוב אם כבר ישן מספיק אם אינו עייף עדיין כי בדרך כלל כשעושים חשבון כזה נעשה המסקנה שצריך לישון עוד קצת וכך האדם מאחר תמיד, ולכן צריך באמת להחליט בשעה שהולכים לישון החלטה מוחלטת וחזקה שיקום בבוקר בזמן כך וכך בין אם ירגיש שישן מספיק ובין אם מרגיש עייף עדיין לא יתחשב עם זה אלא יקפוץ ממתנו ויקום בזריזות²², והנה זה באמת קבלה ראשונה

שלא לעשותה זה מה שמונע ממנו את העשייה, אבל בשעה שאין לו שום צד התחמקות אז יוצא לאור כחות שהיו טמונים עד עתה בתוכו, וכל זה ענין הגיוני ולפי זה העצה הזאת תועיל רק אם בשעה שמתעורר יזכור את החלטה אבל אם לא יזכור את זה (ברוב המקרים) הרי זה לא יועיל לו.

אמנם באמת יש בענין זה הנזכר עוד ענין רוחני וסגולי, ונקדים מה שיש לדעת שאיך שהאדם הולך לישון כך הוא קם ולכן כשהולך לישון עם מצב של קבלת עול אז כמו כן כשיתעורר יקום עם מצב של קבלת עול, ומסופר על כמה חסידים ואנשי מעשה מפעם שלפעמים היה מתאחר להם לילך לישון עד שהיה כבר קרוב לעלות השחר (כמובן שהיה עדיין יותר מחצי שעה) לא בזמן ק"ש שאז מותר על פי ההלכה לילך לישון בכל יום, לא רצו לישון אופן לעשות כמו שהלכה עושים שכבר מחכים עד שיאיר השחר ויגיע זמן קריאת שמע כדי שיוכלו לקרוא ק"ש ואח"כ לילך לישון כדי שלא יהיה עליהם העול לקום לפני סוף זמן ק"ש, אלא כן היו הולכים לישון כדי לקום בתוך זמן קריאת שמע כי כך נמצא שישנים עם עול מלכות שמים לקום בזמן ק"ש (וכמובן שהם היו בטוחים בעצמם שלא יכשלו לאחר זמן ק"ש ח"ו על ידי זה כי ידעו בעצמם שהעול מלכות שמים יעורר אותם כשגיע הזמן ולא יאחרוהו בשום פנים) וזה דבר חשוב מאוד להאדם להמשיך על עצמו העול מלכות שמים גם בשעת השינה וכך לא יהיה הפסק מהעול מלכות שמים בכל המשך המעת לעת, (ועל ידי כן יקבל שכרו גם על זמן השינה שלא יהיה אז בטל ממצות עול מלכות שמים).

יש לדעת כי העול מלכות שמים בזמן השינה הוא

יש להוסיף הערה חשובה לענין הנזכר (שעל האדם ליהרר אפילו בדבר שנהיה לעיני האדם רק כחוט השערה כי בכל זאת הרי זה עול להביאו לידי עבירה גמורה) מה שכבר נתבאר לעיל (בגליון פ' דברים סוף מאמר והנה קמתם) שזה נוהג אצל כל אדם לפי ענינו שצריך להתרחק מדברי היתר שאצלו זה יכול להביאו לאיסור אפילו בענינים שאצל רוב האנשים הם דברי היתר גמורים ולא נזכר בהלכה ובספרי מוסר שהם אסורים (כי בספרי מוסר נזכרים רק ענינים כלליים) אמנם בכל זאת כל מי שיוודע שאצלו הרי זה דבר שעלול להביאו לידי עבירה אזי עליו החובה להשמר ולגדור את עצמו מזה כמו איסור ממש ולפעמים יש להאדם נסיונות בדברים כאלו שלא ימצא העצה לזה בספרי מוסר בכל זאת אין זה פותר אותו מלחפש עצות לנפשו להציל עצמו מיצר הרע, ע"ש.

²² ואע"פ שכתוב "את העם" היינו לפי דרך הפשט שבאמת הרי זה מצות הדיינים, אמנם לפי דרך הרמז יש לומר שרמזו בזה שאלו שנוהרים בזה לשמור על כחוט השערה הם מזכים בזה גם את שאר דלת העם שילמדו מהם לעשות גם כן כמעשיהם, וזה בהיפוך ממה (שמבואר לעיל בהערה זו) שההזלזלים בכחוט השערה הם גורמים מכשול גם להאדם שילמדו ממעשיהם גם כן, ונמצא שהנוהרים בהאמור נעשים ממזכי הרבים ששכרם גדול מאוד, והאינם נוהרים נעשים בזה גם מחטיאי הרבים ח"ו שעונשם גדול מאוד ד'.

²³ ומי שישים לב לענין זה יכול לראות הרבה פעמים ענין זה בחוש אפילו בדברים גשמיים ודברי רשות שאפילו אנשים שהם מוחזקים לחכמים ופקחים עם כל זה כשמגיע

המוכרת מאוד י".

אמנם ישנו עוד מה לקחת בחשבון והוא דבר שבהרבה מקרים זה כל הגורם לאיחור הקימה והוא מפני שהולך לישון מאוחר¹¹ ולא נשאר לו לישון מספיק שעות לפי צרכו ועל ידי כן נהיה לו קשה לקום בבוקר (וחוץ מזה ישנו עוד סיבות הגורמות לכך) אמנם האדם תמיד מדמה לעצמו על פי מה שמרמה עצמו שכן יתגבר ויקום בזמן אפילו אם ילך לישון מאוחר.

על כל פנים חייב האדם להבין שאם לא יתקן את הליכתו לישון שיהיה בזמן הראוי לא יוכל להיות לקבלת הקימה קיום כי הרי זה תלוי בזה וזה גורם את זה, וזה כנזכר לעיל שצריך לשרש אחרי המכשול ולתקנה, וזהו תשובה על השורש כ"ל, ועל כן יש לשים לב בכל דבר ודבר לקבל על עצמו תיקון השורש והגורם, ובזה יבא תשובתו על מקומו בשלום ואחר כך לעשות לעצמו שוטרים דהיינו שמירה וסייג שלא יכשל ח"ו אפילו בכחוט השערה בכל שהוא בהקבלה שקיבל על עצמו, וכמו דאיתא בספרי מוסר (וכן כתב בשערי תשובה לרבינו יונה) שהפרושים פורשים מצ"ט שערי היתר בכדי לא להכשל בשער א' של איסור.

"צדק צדק תדרוך" (ט"ז ב.)

מדוע צריך להדר ללכת אחרי בית דין יותר יפה רש"י מביא דרשת חז"ל (בספרי) שהכפל "צדק צדק" בא לומר שאע"פ שיש לו בית דין בעירו, אם ישנו בית דין יותר יפה ויותר מעולה אפי' אם היא בעיר אחרת מצוה ללכת אחריה.

ויש להבין מהו הטעם והענין בזה הלא המדובר שגם הבית דין שבעירו הם כשרים וראויים להורה ולדון (שאם לא כן פשיטא שאין ללכת

אליהם) ואם כן מכיון שהם בית דין שראויים להוראה על פי דין התורה הק' בודאי גם אצלם יתקיים מה שנאמר "אלקים נצב בעדת קל" (תהלים פב, א) ועל כן בודאי יצא לצדק דינם ופסקם ולא שייך להוסיף יותר צדק ולא שייך בענין כזה להדר יותר מלפסוק מי חייב ומי זכאי, ואין זה דומה לשאר הידור מצוה שמוסיפים הידור בהמצוה ותהיה נעשית במדריגה יותר מעולה, ועל כן יש להבין למה יש עליו מצוה לחפש בית דין יותר יפה.

אלא הענין הזה מלמדינו שהמצוה להדר בכל מצוה אינו רק בכדי שייצא צורת המצוה יותר מהודר אלא מצות ההידור הוא גם במעשה ההשתדלות לעשותה בהידור אע"פ שלא יהיה ניכר בהפעולה היוצא שום חילוק, כי מעשה ההשתדלות חוץ ממה שהיא פועלת בחלק היוצא לאור וניכר בעולם הזה העשייה הגשמי הרי היא פועלת גם למעלה בעולמות העליונים וזה נעשה ע"י מעשי ההשתדלות לבד אפילו אם לא יצא שום פרי ממנה שנראה לעין הגשמי בעולם הזה, ובזה מובן שגם בדין תורה יש להדר לילך אחרי בית דין שהם יותר תלמידי חכמים ויותר צדיקים¹², ואע"פ שלגבי הפסק דין במה שנוגע שהזכאי יקבל הכסף שמגיע לא יהיה בזה נפקא מינה בכל זאת לגבי ענינים הפנימיים והתקונים שנעשה בעולמות העליונים יהיה נעשה בדרגה יותר מעולה¹³.

ובדומה לענין זה מצינו שניתן לנו מצוה וחיוב לעשות פעולה והשתדלות עבור פרנסה (וכדו' בכל צרכינו הגשמיים) אע"פ שהמאמין יודע (ושהוא האמת) שאין הפרנסה נובעת ותלויה

בהשתדלות והפעולה אלא שד' ית' קובע ושולח לכל א' כפי שנקבע ומגיע לו אלא שבכל זאת גזר עלינו להשתדל כמו שכתוב "בזעת אפיך תאכל לחם" (בראשית ג' ט"ט) ועיקר הטעם הוא בכדי שעל ידי היגיעה הזאת יהיה לנו תיקון על חטא עץ הדעת וכמו כן על שאר עונות וחטאים של כל א' וא' בפרטיות (ולפי גודל חטאו הפרטי, יגדל ויקשה עליו יותר גזירת בזעת אפיך תאכל וגו').

אמנם יש חילוק גדול בין ב' הנושאים הללו, כי לגבי השתדלות הפרנסה אסור לאדם להדר בה ולהרבות השתדלותו יותר מהמדה כלו' יותר מן הצורך במדה בינונית כלומר יותר מן המדה המבוקש על פי סדר הרגיל בעולם לפי הטבע, כי אם ירבה הרי זה מוכיח שהוא מאמין שרבויה ההשתדלות יביא לו יותר פרנסה וכאילו שבזה תלוי פרנסתו ושפעו שיקבל, וזה פגם באמונה ובטחון בהקב"ה שהוא הזן ומפרנס לכל בריה מקרני ראמים עד ביצי כנים (ע"ז ג.), אבל כשמדובר על עסק והשתדלות למצוה אין בזה גבול אלא יש להרבות כפי חשקות לבו כי זה מראה על יותר אהבה שנמצא בלבו לד' ית' ולמצותיו¹⁴.

וכמו כן לענינינו כאן ללכת לדין תורה, שמקיים בזה ב' מצוות, א) מצות עשה לדון בדין התורה, ב) מצות לא תעשה שלא לדון בערכאות ושלא על פי דיני התורה, אמנם צריך לזהר להפריד בין הדברים שלא יכוון במה שהולך לבית דין יפה יותר בכדי שייצא זכאי אלא יכוון בזה רק כדי לקיים השתדלות ומעשה המצוה ביותר הידור¹⁵.

וכדאי להזכיר מה שזכור אצלי מלפני מספר שנים עובדא מאיזה אשה צדקנית שהיתה

העולם והוא נבחר לזה עבור איזה סיבה שידוע ליועד נסתרות ב"ה ובמופלא ממך אל תדרוש אמנם בכל אופן הרי זה זכות הוא לו כל העגמת נפש והצער והבזיון שעובר עליו על ידי כן, ועל כן יש לעשותו בטוב לב ובשמחה כמו שאר כל המצוות, וכמו מצוה של מסירת נפש שעל האדם להודות ולברך עליה בשמחה כדאיתא במשנה וכמו כן כאן יש להדר בה כמה שאפשר וכמבואר, וכל מה שיוסיף להדר בה יתוסף לו שכרו ותקונו לו ולכלליות העולם כמו בכל שאר המצוות וכנזכר.

¹¹ ויש לציין ענין חשוב לדעת שכאשר עוסקים בחסד עבור הזולת כן יש מקום לדאוג גם על התוצאה והרי זה שונה מההשתדלות בעניני עצמו כי בזה גם הדאגה הזאת הוא חלק ממעשה המצוה, כמבואר בספרי מוסר, ואע"פ שלפי האמת גם שכעושים חסד עם השני או נותנים צדקה לעני לא יקבל העני אלא מה שנגזר עליו לא פחות ולא יותר (וכמו שהוא אצל שאר כל אדם) ואם לא יתן לו הוא אישלח לו ד' ית' דרך אדם אחר, אבל עם כל זה המצוה הוא לדאוג שיהיה להעני כל צרכיו כאלו זה תלוי בו ושאים הוא לא ידאג עבורו לא יהיה לו ממקום אחר, והטעם לזה הוא כי המצות שבין אדם לחברו ניתנו לנו כדי לזכך חומר וגסות לבנו ולהכניס בלבנו מדת הרחמנות, ולכן המצוה להשתתף בצערו של השני ולהרגישו בלבו ועל ידי כן מזדכך לבנו כי עבודת המדות והם משרים ומזככים את החומר והיצי הרע שבלבנו ומזהמים לבה האבן ללב בשר, ועל כן ניתנה לנו מצות צדקה בצורה כזאת שמרגש את הלב בכדי לרכוש מדת הרחמנות ולהפוך את הלב לרחמן, וידוע פתגם העולם שכלפי צערו של יהודי השני אסור לקבל באהבה ולאמר שהכל לטובה כמו שצריך להתנהג בעניני עצמו.

¹² וכנ"ל שגם הבית דין שבעירו הם ראויים לדון ועל כן בודאי יתקיים גם אצלם בקרב אלקים ישפוט, אבל באופן שהבית דין שבעירו אין ראויים לדון אזי הרי זה מהשתדלות הרגיל לחפש בית דין אחר יפה (כי אצלם יתכן שלא יתקיים בקרב אלקים ישפוט ואז יצא מתחת ידם דין מעוקל) ועל ידי זה יכול האדם לגרום לעצמו נזק מפני שלא יצא ידי חובה במצות השתדלות.

(דבר) ועל ידי כן יהיה להאדם הכח לשלוט על יצרו במשך כל היום כי בזה הקדים את יצרו, וידוע במערכי המלחמה מי שתפס ראשונה לפני שונאו ידו על העליונה בכל המשך המלחמה ובה יהיה מסוגל להצליח ולנצח את המלחמה נגד אויבו, וזה רמוז בפ' כי תצא למלחמה כפי המבואר בזה הענין שזה רומז גם על מלחמת היצר הרע שהוא אויבו הקישרי של האדם ועל זה אמר הפסוק "כי תצא" כלומר אם תצא אתה ראשונה אליו אז אתה על אויביך (ידך על העליונה).

¹³ כי יש לאדם בטבע עצלנות לילך לישון, בפרט אלה שמרגישים שלא הועילו מספיק במשך היום וזה נותן להם הרגשה שלילי לילך לישון כי מרגישים שבזה נגמר היום עם כלום ועל כן רוצים לרמות את עצמם שאם יהיו נעדרים עוד יצליחו לפעול עוד משהו ודוחים את השינה עוד מתי שיכולו.

¹⁴ וכן מצינו כשמשא רבינו ע"ה בקש למנות דינים בקש בעלי ז' מדות בצדקות כפי שהזכיר יתרו בדבריו, ולא מצא אלא בעלי ג' מדות (כמו שכתב רש"י (דברים א' ט"ו) ובכל זאת מינה אותם, הרי לנו שלא היה מעכב לגבי עצם המצוה וגם כך יצא פסקם לאמתה של תורה וכנזכר, אמנם יכול להיות שהיה נפקא מינה בזה לגבי התקונים הפנימיים (כמו שמתבאר בהערה הבאה) ולכן אם היינו זוכים והיו נמצאים אז להתמנות צדיקים בכל הז' מדות יתכן שהיה נעשה את תקונו לדור המדבר באופן כן כך מעולה ע"ה שעל ידי כן היו מצליחים לתקן הכל עד השורש ואז לא היה נשאר לכל משך הדורות כל מה שנשאר לנו לתקן ממה שפגמנו אז, והיה כבר התקון השלם.

¹⁵ וזה יכול להיות נפקא מינה לגבי הבעלי דינים, כי כאשר מזדמן לאדם שיהיה נצרך לעמוד לדין תורה עם בעל דינו יש בזה איזה תיקון עבורו ולכן נזדמן לו העוגמת נפש דהו שיהיה לו כססוק ע"ה השני, ולפעמים הרי זה מוזמן כך גם לאדם ישר שתמיד נהנה שלא להסתבך עם שום אדם ובכל זאת הזדמן לו אדם שהתנפל עליו באיזה ענין ובאמת אין בו שום אשמה והרי זה סימן מובהק שיש כאן ענין השגחה עליונה עבורו מפני איזה תיקון מגלגולי הקודמים ולכן הרי זה באמת טובה וזכות עבורו שיזכה על ידי כן לתקונו, ולפעמים יש בזה איזה ענין גם לתקון

שמירה גדולה להאדם (גם בגשמיות וגם) לרוחניות כפי המבואר בספ"ק ומקורו בזהוה הק' שכשהאדם ישן צריכים נשמתו ורוחו ונפשו לעלות למעלה השמימה והאדם שהתנהג כראוי באותו יום או שתקן עצמו לפני שינתו כראוי נשמתו לומדת שם תורה וענינים רוחניים וזה מוסיף להאדם לעבודתו את ד' ית' וללימוד הוראתו ליום הבא, אמנם אם אינו זוכה לא נותנים להם להכנס לשמים והם נשארים בחוץ ואז ח"ו יכולים הרוחות רעות והמזיקים להתעלל בנפשו ורוחו ח"ו וזה כמובן מזיק מאוד להאדם וכשאדם קם בבוקר יכול להכיר אם זכה לעלות לבפנים בשמים או לא שאם זכה לכך אזי כשקם משנתו (או כשמתחיל להתפלל) לבו מתעורר לעבודת ד' וליראת שמים וכו' ועל ידי כן יכול האדם לעלות מאוד במשך היום, מה שאין כן אם לא אז לבו נמשך להיצר הרע ח"ו ואז כמובן צריך האדם כל אותו היום ללחום על כל צעד וצעד ברוחניות ולהתרחק ולברוח מהיצר הרע בעבודה של חירוף נפש.

ועל כן החכם עיניו בראשו וכל לילה לפני שינתו הרי הוא ממארי דחושבנא ועושה חשבון הנפש על היום שעבר והמהדין אומרים וידוי כמובא בק"ש האר"ז ז"ל ועל כל פנים אינם יושנים על מטה ארמית אלא הולכים לישון מתוך התעוררות של תשובה ויראת שמים וכן ישנים מתוך דברי תורה ומשבת קבלת עול מלכות שמים, וגם בזה שמכניסים במחבת לבם קבלה לקום בזמן כן, וכך כנזכר הרי זה גם בחינה של קבלת עול, ואז כל השינה היא כבר אחרת וזה לבד כבר מצד כח הסגולה הרוחנית נותן לאדם כח לקום בבוקר בזמן ולהתגבר על יצרו ועצלנותו והכבדות הטבעי, אבל מי שהולך לישון במצב שכבר חצי דרום ואין לו כבר כח להתרכז לקרות ק"ש שעל המטה כראוי ומכל שכן לעשות חשבון הנפש ולישן עם ישוב הדעות ועם קבלת עול מלכות שמים כנזכר אז נעשה שינתו כשינת הסוס הפרד, וממילא אפשר לתאר לעצמו איפה יגיעו רוחו ונשמתו בלילה ח"ו, וכך האדם ח"ו הולך מדחי אל דחי יום אחרי יום ח"ו והחכם לב יקח מצות כאמור ואשריו טוב לו.

¹⁶ וכשהאדם קם כך הרי זה קימה עם עול מלכות שמים וזה משיפע על כל היום כי הכל הולך אחר ההתחלה (בכל

חולנית והיתה צריכה איזה ניתוח, והיה רופא טוב בבית החולים, אבל שמעה שיש איזה פרופסור מיוחד במקום רחוק שהוא יותר מומחה, והביאה אותו ועלה כמה אלפים להביא הרופא היותר מומחה, ולפני הניתוח אמרה לרופא שהיא רוצה להגיד לו משהו, שאע"פ שאתה רופא כל כך מומחה, אבל בכל זאת האדם (הרופא) הוא לא מלאך ויתכן ח"ו שהנתוח לא ילך בהצלחה, אזי אני רוצה להגיד לך שלא תרגיש לא טוב מכך ואל תצטער כי הכל ביד הקב"ה והוא קובע אם יצא בהצלחה או לא ח"ו, והודה לה הרופא והתפעל מאוד לשמוע כזאת מחולה. אבל הוסיפה לו שעוד נקודה רצונה להוסיף שאם כן יהיה הצלחה גם תדע שזה לא ממך אלא מהקב"ה, ושאל אותה הרופא אם כן למה בזזת כל כך הרבה כסף כדי להביא אותי לרפאות אותך היית צריכה לסמוך על הקב"ה ולקחת הרופא הפשוט, וענתה לו שבאמת הכל תלוי ביד הקב"ה, רק מפני שיש לנו מצוה שכשאדם חולה ילך לרופא (כך יש דיעות שסוברים שמהפסוק "ורפא ירפא" (שמות כא, יט) נלמד שיש מצוה ללכת לרופא כדי להתרפאות), ובמצוה צריך להדר כל כמה שאפשר, ולכן הזמנתי את הרופא היותר מומחה, ע"כ הסיפור, ויש ללמוד מסיפור זה מוסר השכל גדול, (א) להאמין ולבטוח רק ב'ד' ית' ולא בשום פעולה גשמית והשתדלות הטבע, (ב) שיש לכוון בהפעולה רק כדי לקיים מצוות השתדלות.

(מתוך מאמר התעוררות והשבון הנפש)

"תמים תהיה עם ד' אלקיך" (י"ח"ה)

בפסוק תמים תהיה עם ד' אלקיך פירש רש"י (סיום הפסוק "עם ד' אלקיך") שזה בא לומר שאם תתהלך עם ד' ית' בתמימות אז תהיה עמו ולחלקו, ע"כ.

ומשמע מזה (לפי הכלל שמכלל הן אתה שומע לאו שאם האדם שואל בקוסמים אזי נעשה חלקו עמם ח"ו ולא עם הקב"ה, והיינו כמו שכתבו הראשונים שאם האדם מאמין וחושב לדרך המזל והטבע אזי המזל שולט עליו והוא נתון תחת הנהגת מזלו, מה שאין כן אם אינו סומך על זה אלא בוטח ב'ד' אזי הרי הוא מעל שליטת המזל ותחת הנהגת ד' ית' לבדו ואז באמת אין לו מה לחשוש למה שמורה עליו המזל והטבע, וזה הכוונה במה שאמרו חז"ל אין מזל לישראל.

אמנם לפי פשוטו של מקרא משמעות הפסוק הוא לומר שלגבי עניני שמים שנוגע לד' כלומר בעבודת ד' ית' תהיה תמים כלומר שעם כל מה

שיתחכם האדם בחכמת התורה הק' ובהשגות רוחניות גם בפנימיות הדברים ובהשגת אלקות בכל זאת (עם ד' אלקיך כלומר) במצות ד' ועבודתו ית' יש להתנהג רק בתמימות ולשים כל התחכמותו בצד, וכך אמר הבעל שם טוב על עצמו שעם כל השגתו שהיה לו היה מסלק כל חכמתו בצד והיה עובד את ד' ית' באמונה פשוטה כמו מי שלא מבין כלום.

ויש לדעת שאע"פ שבעולם הזה מחשיבים ומכבדים את ההתחכמות ולא את התמימות אמנם בשמים הרי זה בהיפוך שמחשיבים ומכבדים רק את התמימות כי מחכמה לא מתפעלים בשמים כי שם "חכמות בחוץ תרונה" ואין בה שום חידוש מה שאין כן תמימות היא יקר מציאות שם וכמו שבכל מקום מעריכים ומייקרים ומכבדים דבר שאינו מצוי שם ומשלמים עבורו כל מחיר כמו כן הוא לגבי התמימות שבשמים הרי זה שוה שם כל מחיר שבעולם.

ויש לדעת שזכות התמימי דרך ותמימות נשים צדקניות היא שעמדה בכל דור ודור להגן על כל הכלל ישראל, וידוע בקורות הדורות שההתחכמות החריבה כרם בית ישראל, והתמימות היא שהחזיקה ושמרה על בבת עיניהם של כלל ישראל, עד שהופיעה ההשכלה הארורה שאלו היו המתחכמים והחריבה את מדינת אשכנז ואת כל מדינות אירופא ועל ידה ירדה היהדות שם והתחילה ההתבוללות לפני מאתיים וחמשים שנה בערך בזמן קצר מאוד.

וארץ אשכנז ששם התחילה ההשכלה היתה לפני זה מליאה חכמים וסופרים ארזי הלבנון אדירי התורה וגדולי תורה ויראה בלתי משוער במשך הרבה דורות, ולאט לאט התחילו להתבולל ובמשך זמן של חמשים שנה ירד המצב כל כך עד שלא נשאר דבר מכל מה שהיה לפני זה ולא נשאר כמעט זכר משמירת התורה ומצות, וכשהגיע הגר"ש רפאל הירש לעיר פראנקפורט הבירה לא מצא שם כמדומה מנין שומרי שבת עד שהחזיר בתשובה חלק מהכלל ומהם בנה שוב איזה שארית הפליטה בדרגה שהצליח להעלותם שוב, וכל זה נגרם על ידי שעזבו את התמימות את "התמים תהיה עם ד' אלקיך", ואם כן כמובן שכאשר עוזבים את ד' ית' נופלים עד דיוטא התחתונה ד"י.

ופוק חזי בשאר מדינות אירופא מה עשו ההשכלה ועזיבת התמימות ואפילו במקומות

שלא הצליחו לעקור את הכל שלא כולם התבוללו כמו במדינת אשכנז ל"ע אמנם הרבה מאוד התבוללו ומעט אחוזים נשארו בשמירת התורה ומצות, ואפילו אלו שלא התקלקלו לגמרי על ידם בכל זאת עשה רושם עליהם.

וכמו למשל א' מהדברים שבהם התחילו המשכילים להוריד את כל הכלל הוא שזלזלו במנהגי ישראל והתלוצצו בהרבה מנהגים ע"י שהתחילו להתחכם ולשאול עליהם מה העבודה הזאת וכו' ומה המקור לכך וכך וכל מיני דברים כאלו שעל ידי השפעתם הכניסו השקפה של ביטול וזלזול על הרבה דברים מהמסורה מכיון שלא מצאו לה מקום על פי הגיונם האנושי.

ובהרבה דברים לא היה ניכר כל כך מחשבתם הרעה כגון שרצו להנהיג שיתפללו בלשון לע"ז ונימוקם כביכול שטענו היה מפני שעמי הארץ והמון עם לא מבינים לשון הקודש ולא יודעים לכוון בה ואפילו בק"ש בפסוק ראשון לא יודעים לכוון פירוש המלים, וכמו כן לא יודעים פירוש המלים בברכה ראשונה של שמונה עשרה והרי על פי הלכה הרי יוצאים ידי חובה בקריאת שמע ותפלה בכל לשון, זה מה שטענו, אמנם הגדולי הדור בזמנם הבינו עומק כונתם ומחשבתם הרעה שרצו לשנות לאט לאט את כל צורת היהדות והדת ונלחמו נגדם ולא נתנו להם לשנות²¹ אפילו ז"ז כלשהו מהמסורה.

ואע"פ שלא נתנו להם להפיק זממם להשחית כל כרם בית ישראל לגמרי אבל לדאבונינו סוף כל סוף השמיעו כל כך הרבה דבריהם לכל הצבור ולכן דבריהם וטענותיהם וכל שאלותיהם ששאלו על כל דבר מנהג ומסורה מה העבודה הזאת לכם וכדו' עשה רושם על התמימים שלא הבינו כוונתם הרעה ועל ידי כן התחילו להתרגל להתחכמות וזה מה שהזיק לרובם ככולם בנותן טעם לפגם עד שירדה התמימות והחמימות וההתלהבות לכל דבר שבקדושה ולעומת זה נתרבתה ההתלהבות לכל עניני עולם הזה והבליו²² ונשאר הרושם הזה זכמו שאנו רואים עד היום שברוב הציבור נשאר כבוי אש היהדות מן הלב והחמימות והבערה לכל דבר שבקדושה מה שהיה פעם אצל בני ישראל בכל התפוצות והמדינות, וכל מקום אשר דרכה בה רגל ההשכלה נעשה כל הקרירות הזאת ואפילו בהישיבות ומקומות התורה נשאר הרושם הזה, ונשכחה ונעדרה התמימות הרגשת היהדות והצפיה להגאולה השלימה וגם הרבה מתלמידי

לכל א' וא' בכדי שיתפללו בלשון הקודש לבד ואע"פ שמצד הלכה התפלה נאמרת בכל לשון עם כל זה לא רצו שיערבו לשונות עכו"ם בתפלתם, ומזה יש לנו לראות וללמוד השקפה גדולה לגבי הרבה ענינים וכמו שכבר נזכר ענין זה שאם משנים קצת מצורת המסורה אע"פ שלפי ראות העין וההיגיון האנושי אין בה רעון בכל זאת אי אפשר לדעת איזה הפסד נגרם מפני גירות הדברים.

²¹ ישנה מימרא מא' מהצדיקים שאמר שאם אדם נעשה קר לתורה ומצות ממילא נעשה חם לעבירה וליצר הרע, ע"כ, וזה מה שרואים בחוש שאחרי שההשכלה הארורה הכניסה בהישיבות קרירות, מהשתלשלות זו נכנסה לאט לאט החמימות והתלהבות לעניני עולם הזה וכו' מה שלא היה חזאת בכלל בדורות שלפניו ומכל שכן שלא היה כך אצל בני תורה, וכמו כן יש לראות במחוש לגבי השכלת הפסיכולוגיה והשכלת חינוך הנוהגים וכדו' ל"ע שמי שנתפס בה נכנס בו הקרירות לעבודת ד' ולעומת זה נכנס בלבו החמימות והרדיפה לעניני עולם הזה, וכמעט לא נשאר היום ישיבה ושאר מקומות הקדש שיהא נקיים מזה ד' ירחם עלינו ויגאלינו מגלות המר הזה.

הפסיד, והרי זה כעין אכילה מעץ הדעת של אדם הראשון שחשב להרויח מזה לפקוח עיניו בחכמה אבל לאמתו של דבר אם היה מחכה עד יום השבת קודש היה מקדש על ידי היין מעץ הדעת והיה מרויח באמת כמבואר מהאר"י ז"ל וע"י שאכל פגה (שחטף לפני הזמן) הפסיד (ועי' מה שכתבנו בזה במאמר מכל עץ הגן אכול תאכל), ואשרי המחכה ויגבעו.

²² ונראה שדיוקו של רש"י לפרש כוונת "תמים תהיה עם ד'" וגו' לומר שתהיה עמו ולחלקו הוא ממה שכתוב "אלקיך" והיינו שייחד ד' ית' שמו עליך והיינו לומר שתהיה תחת שליטתו לבד ולא תחת שליטת המזלות כנזכר.

²³ ועל ענין השינוי בק"ש כתב הגרע"א אז תשובה שח"ו לכותב וכתב שמכיון שידועים שבפסוק זה מקבלים עול מלכות שמים הרי זה מוספיק לצפות ידי חובה בדיעבד בכוונה זו (ובשנים האחרונות נדפס תשובה זו מכתב די"ע), ועי' ברמב"ם ה' תפלה (...) שכתב שעד זמן אנשי כנסת הגדולה לא תקנו נוסח תפלה אלא כל א' היה מתפלל לפי הנוסח שלו כל יום לפי בקשת לבו, וכשהגיעו לגלות בכל והתחילו לערב לשון בכל (בדבורם וכמו כן בתפלתם) לכן עמדו אנשי כנסת הגדולה ותקנו נוסח תפלה שיהיה מוכן

² וכדאי לציין מה שכתב כאן הרשב"ם שלכן נתן הקב"ה כח ברוח הטומאה להגיד (עתידות) ... כי מנסה ד' ית' עם את ישראל, ע"כ, ויש לדעת שישנם דברים שלא אסרה תורה לשאול דרכם ואינם בכלל קוסם על פי ההלכה כי אינם מצד רוח הטומאה הגמורה שנאסרה והרי זה כעין קליפת נוגה אבל לא בגדר שאסרה תורה בהחלט, אבל עם כל זה סוף כל סוף אינם מצד הקדושה והמורה ולכן לא משנת חסידים להשתמש בהם ולא כדאי לו להאדם לשאול דרכם כי הרי זה פוגע בנפשו הקדושה ומוריד את האדם מדרגא הרוחנית שלו, ועל כל פנים הרי זה מונע מן האדם להיות עם ד' ולחלקו.

ולכן אע"פ שלפעמים יתגלה להאדם דברים נכונים שאולי מצד הקדושה לא היה לו דרך לגלותם אף על פי כן יצא שכרו בהפסדו כי מצד הקדושה הגמורה לא מודיעים להאדם אלא ידיעה שטוב לו בהחלט לדעת אותה מה שאין כן על פי דרכים אחרים יתגלה גם מה שלא כדאי לו לדעת, ואפילו אם נדמה לו להאדם בשעת מעשה שירויח בזה בכל זאת יכול להיות שבעתיד ולאורך הדרך הרי זה מזיק לו ברוחניות, ואם היה מחכה עד שהיה מגיע לבד (בלי הידיעה הזאת) היה מגיע הרבה יותר גבוה וזוה שאכל פגה

ישיבות בני תורה מלאים רקבון והשקעה בעולם הזה והבליו ונמשכים לדרכי הגוים ד"י בהרבה דברים.

ויש לראות ההבדל אצל עדת הספרדים שהמבוגרים (אלו שנשארו בצורה המקורית שלהם) נשאר להם התמימות שהיה פעם בכל המדינות באמונה ובביאת המשיח וכדו' והחמימות והלבביות לכל דבר שבקדושה, אמנם אלו שהתחברו לאשכנזים וכביכול התאשכנזו אצלם גם נאבד מאתם התמימות והחמימות והלבביות הנזכר.

ויש להתבונן מה שהפסדנו בזה שנאבדה מאתנו התמימות הישנה, ונתאר קצת התמונה שהיה בדורות שלפנינו כשהיה תמימות שורה בעולם וכל הכלל כולו מאיש ועד אשה מנער ועד זקן טף ונשים כולם היו תמימים, והיו מלאים אמונה ובטחון בהקב"ה, והיו מרגישים אהבת ד' בלבם, והיו מאמינים שכל מה שהקב"ה עושה להם זה טוב ושהקב"ה טוב ומטיב וכל הבריאה היתה מקרינה ומאירה להם אהבת ד' והיו מרגישים את זה ועל ידי כן היו קרובים ודבוקים בד' וכך קימו "תמים תהיה עם ד' אלוקים" וכנאמר ברש"י שם שכאשר תהיה תמים אז אתה (תהיה) עם ד' ע"כ.

וכך היה מאז ומתמיד עד שבדורות האחרונים התחילו להתחכם ולהתרחק מהתמימות ומנתקים את כל הדור ובפרט צעירי הצאן מהתמימות וזה התולעת המרקוב את הכל וזה מה שמכניסים היום לתוך הלבבות שמנתקת אותנו מהרגשת האהבה ואדם מתחיל להרגיש שהוא לא מאושר בעולם ולא שמח בחלקו, וזה מה שקלקל את כל העולם בדורות האחרונים ואת הדור שלנו בפרט הכל התקלקל מכת ההתחכמות הזאת, זה המצב של הדור וזה המצב שלנו היום.

ומי שרוצה לטהר את עצמו מהקלקול הזה צריך להשקיע הרבה עבודה בזה לעקור מלבו את הרוח התחכמות ולהתחיל לעבוד את ד' בתמימות וכל מה שבא עליו יקבל בתמימות בלי להתרעם ולהתאונן על כל דבר ודבר.

ומסופר על בעל התניא שפעם שיבח את מעלת האנשים הפשוטים שעובדים את ה' בפשטות ותמימות וסיפר בשבחם עד שהיו עיניו זולגות דמעות (כך סיפר נכדו הצמח צדק), ויש להבין מה הענין שבכה כל כך, ויש לומר ביאור הדברים כך, כי הנה אנשים שהם בעלי השגה חסר להם התמימות והפשטות כמובן ועל ידי כן חסר להם משלמות העבודה של האדם, כי שלמות העבודה היא רק כאשר עובד את ד' בתמימות בביטול הגמור כעבד קמי מריה ולאדם שיש לו השגות גדולות צריך בשעת העבודה לד' כאלו להסיח דעת מהשגותיו כדי שתצא העבודה בצורה הנזכר בביטול הגמור כעבד שעושה תפקידו וממלא פקודת רבונו בלי שידע ויבין כלום מה שיוצא מפעולותיו, וזה לא קל לכל אדם לעשות ורק עבדים שהם רגילים מנעוריהם לעבודתם אם גודלים כך בהרגל כזה שאינם צריכים להרגיש מה שפועלים, ואפילו אדם רגיל

קשה לו לפעול בדבר שאינו יודע המטרה כי לפי טבע נפש האדם הרי הוא רוצה להרגיש חשיבות במה שהוא עושה וגם רוצה לדעת מה הוא פועל במעשיו, ומכל שכן לבעלי השגה שקצת יודעים מה שפועלים הרי זה יותר קשה.

וזה מה שחסר לנו היום כי התמונה הזאת התבטלה לגמרי וכמעט ואין פשטות כי כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים את התורה כולנו בעלי השגה בכל מיני מושגים רוחניים ופנימיים כולנו מקובלים וכו"ל ולכן זה גורם שחסר לנו מאוד הפשטות והתמימות ובלי זה

האדם הוא באמת כבעל מום ואינו ראוי להיות קרוב לד' (ותמיד כשנזכר בתורה הק' 'תמים' בפרשת הקרבנות הרי זה מתפרש שלא יהיה בו מום וכמו כן יש ללמוד ולפרש גם בפסוק תמים תהיה וגו'), וזה מה שאומר הפסוק שדוקא כשתגיע לדרגת תמים תהיה אז תהיה עם ד' אלקיך ובלי זה אין לך להתקרב לד' ולתורתו הפנימית שזה נקרא קרוב לד', ועל זה בכה כל כך הבעל התניא והתאונן על שחסר לו המדה הזאת וחסר לו השלמות, והיה משתוקק מהיכן יקבל מדת התמימות והיה מקנא התמימים כי מי שהוא בעל השגה אין לו כל כך ההזדמנות להמחיש את זה ולכן צריכים מאוד מאוד להתאמץ בדבר הזה ולהתרגל לזה.

ובזה יש לפרש מה שכתוב (ויקרא כ"ה נ"ה) "עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" שיש לומר שאחרי שהיו בני ישראל עבדים שפלים בארץ מצרים כל כך הרבה שנים על ידי זה נשבר גאותם האנושי ועל כן הוציא אותם ד' ית' במצב ההוא כי עתה הם ראוים לעבוד את ד' בצורה הנזכר להיות עבדים לד'.

ובזה יתפרש היטב מה שאומרים בתפילה "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו" שלכאורה אינו מובן כל כך מהו השמחה בתיאור זה הלא לנו בני ישראל יש תיאור יותר גדול שאנו נקראים בנינים כמו שכתוב בנינים אתם לד' אלקיכם ומבואר בחז"ל שכשאין עושים רצונו של מקום נקראים עבדים וכשעושים רצונו ית' נקראים בנינים ואם כן מה הפירוש ששמח משה רבינו על שנקרא עבד.

אמנם לפי האמור באמת יש מעלה אחת לעבד נאמן והוא מעלת התמימות שעובד בביטול הגמור וזה מה שבדרך כלל קשה לבן מלך להשיג מעלה זו, ובוזה עולה מדת העבד על מדת הבן ועל כן מי שהוא בדרגת בן משתוקק גם להשיג מעלה זו, ולכן מי שכבר יש לו דרגת בן ומעידים עליו שיש לו גם אותו המעלה היתירה שיש לעבד הרי זה שלימות היותר גדולה שיכול להיות, כי גם העבד שיש לו מעלה זו איננה באותה השלימות כי אצלו זה ממילא כך, מה שאין כן הבן צריך לעבוד קשה מאוד להגיע ולהשיג דרגה זו כנ"ל, וזה מה שזכה אליה משה רבינו ע"ה שנקרא גם עבד נאמן ועל כן שמח בחלקו ומכח גודל ענותנותו לא החזיק טובה לעצמו לומר שקנאו בעבודה שלו אלא החזיק את זה למתנה שניתן לו מאת ד' ולכן אומרים "במתנת" חלקו כי משה רבינו החזיק זאת למתנה.

וענין זה מצינו גם אצל דוד המלך ע"ה ששם

כל ההשגה שלו ביטל את עצמו ואת השגותיו בשעה שהיה עובד את ד' כמו שאמר "בהמות הייתי עמך" וזה כמו שהובא לעיל שאמר גם הבעל שם טוב הק' על עצמו¹⁷ שאחרי כל ההשגות שלו היה משים עצמו כמו פתי מאמין לכל דבר ועבד את ד' בתמימות והיה מתפלל בתמימות ובפשטות וזה הענין של תמים תהיה עם ד' אלקיך, וכמו שהזכרנו מפירוש רש"י על זה התהלך עמו בתמימות דהיינו אפי' שאדם הוא חרוץ מאד אבל בעבודת ד' צריך להתנהג בתמימות.

אוצר הזמנים

עבודת חודש אלול

ד

"מה יתאונן האדם"

אנחנו עומדים שוב בחודש אלול כשמגיע ר"ח אלול מתעוררים קצת שרואים שהגיע שוב פעם סוף השנה, וכל השנה חלפה במהירות כחלום יעוף ונראה כמו שאתמול התחיל השנה וכבר שוב פעם עומדים בסוף שנה באלול, וזה עצמו מעורר.

ומכל שכן אם עושים חשבון מה הרווחנו כל השנה ולהיכן הגענו וכמה נתעלינו במשך השנה, והאם קיימנו כל ההבטחות שהבטחנו באלול שעבר ובימים נוראים, ואנו מוצאים את עצמנו במצב שכאילו שכחנו לגמרי ח"ו מכל הקבלות וההבטחות שהבטחנו, והלא עשינו תשובה ונתפשרנו עם הקב"ה והבטחנו לו שנשתנה וד' ית' נתפייס ומחל לנו, ועכשיו אנו עומדים ומתבוננים האם אכן קיימנו מה שקיבלנו.

נמצא שהחשבון הוא כפול, א) איך היה נראה השנה כמה נתעלינו במשך השנה ומה רכשנו במשך כל השנה, ב) מה עם כל ההבטחות שהבטחנו בעשרת ימי תשובה של השנה שעברה האם עמדנו בכל מה שנתחייבנו, ויחד עם זה חוזר ומתעורר החשבונות של כל השנים שעברו עם כל מה שהבטחנו באותם השנים, נמצא שעבודתינו היא א) לחזור בתשובה על כל העבירות שנכשלו במשך כל השנה, ב) על כל הקבלות הטובות וההבטחות שהבטחנו בשנה שעברה (וכמו כן במשך כל השנים שעברו) כמה עמדנו בהם.

אבל חוץ מזה עלינו להכין את עצמנו איך נוכל לגשת להקב"ה שוב פעם לבקש סליחה מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק, וכמו שאמרו שבטי קה (בראשית מ"ד ט"ז) כשהשליח של יוסף תפס אותם על חטא חדש על העלמת הגביע אחרי שכבר נתפייסו עם המלך על החטא הראשון (שסבר שהיו מרגלים) ואחרי שבקושי נתפייסו שוב מצאו אצלם חטא חדש אז אמרו מה נאמר... מה נדבר ומה נצטדק שכבר אין להם פתחון פה כי מה יענו עכשיו.

ומשל למה הדבר דומה לילד שבגד ברבו ונתפייס עמו והבטיח שכבר יהיה ילד טוב, ושוב עשה דבר שלא כהוגן ועוד פעם נתפייס עם רבו והבטיח לו בהבטחה גמורה שמכאן ואילך הוא ילד טוב ולאחר מכן עוד פעם פשע לרבו אז

¹⁷ ואין הכוונה שהדרך הנכון הוא להשאר בהתמימות הפשוט ולא ללמוד כל כך הרבה ובפרט ענינים פנימיים, אלא הכוונה בעיקר במה שנוגע לחלק העבודה כמבואר בפנים שבכללית נחיה עם הכנעה פנימית ולב נשבר כמו

שהיה פעם, והוא הדרך הנכון שלפני שהאדם מכניס ללימוד ענינים ומושגים פנימיים ורוחניים יש לו לזכך מדותיו וגאותו ולקנות מדת ההכנעה ולב נשבר וצריך להכיר את ערכו ויהיה לבו בוער ביראת ד' על פניו ואחרי

פנימה. ¹⁸ וידוע מה שמקובל שהיה לו להבעל שם טוב בחינת נפש של דוד המלך ע"ה.

קורא לו רבו ושואל אותו ומה תענה עכשיו, ואז

כבר אינו יכול לענות אותו תירוץ שאמר בפעמים הקודמות אלא צריך להכין איזה תירוץ חדש כדי שיוכלו לקבל תשובתו, ועוד צריך להציע דרך חדשה (ותכנית חדשה) שמקבל על עצמו כדי שיתן בו רבו תקוה שהפעם כבר יחזיק תשובתו, כי אם יאמר אותו התירוץ ואותה הקבלה ואותה הדרך שאמר אתמול ולא יחדש כלום רק סתם יבקש שוב סליחה, זה לא יתקבל כי יאמר לו הרב זה כבר אמרת לי ולא עזר כלום, אלא עליו לחדש משהו חדש להציע אופן אחר איך שהוא חושב לתקן דרכיך ורק אז יש תקוה שיוכל לעמוד בהבטחתו.

וכמו כן יש להמשיך את הענין למי שיש לו חוב בבנק ולא הצליח לעמוד בהתחייבות ואין לו מהיכן לשלם והולך לבנק ומבקש שירחמו עליו ויתנו לו עוד הארכה שימתינו לו עוד זמן, אז שואל אותו מנהל הבנק למה אתה חושב שאחר זמן שנתן לך תוכל לשלם ועל מה אוכל לסמוך שהפעם כן תעמוד בזמן התשלום, ועונה לו שעשיתי חשבון והחלטתי לשנות כל המהלך של העסקים ועכשיו יש לי דרך חדשה שזה כבר משהו אחר לגמרי ויש תקוה שהפעם אצליח, והמנהל מקבל את דבריו, כך אנו אומרים להקב"ה שנחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ד' שאנו ניגשים עם הצעה חדשה לשיפור מעשינו ואז יש לנו תקוה שתתקבל תשובתנו.

ועל זה אומר הכתוב (איכה ג) "נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ד'" שלכאורה מהו הכפילות "נחפשה ונחקורה", אלא יש לפרש שנחפשה דרכינו הכוונה שצריכים לבדוק איך היה ההתנהגות שלנו במשך השנה, ואח"כ ונחקורה היינו כי מכיון שאנו רואים שפשוטנו רגל ולא עמדנו בהתחייבות שלנו א"כ זה מוכיח שהדרך שחשבנו איך לתקן את דרכינו לא היה בצורה נכונה כי אילו הייתה הדרך נכונה הייתה התשובה שלנו מתקיימת, וא"כ עלינו לחקור מה הוא השורש לזה שהתשובה שלנו נפל בפח.

וננסה להזכיר ענין שצריכים להתבונן בו שאולי זה היה הדרך המוטעת שגרמה לנו לפשוט רגל בתשובתנו, והרי זה הענין הוא טבע חזק ועמוק בלב האדם שתמיד כאשר נכשל או נתפס באיזה עול הרי הוא תיכף ומיד מחפש הגנה לעצמו שלא יהיה מוכרח להרגיש עצמו מופרך כי זה יוריד כל גאותו וכבוד עצמו (וזה לא יכול האדם לסבול בשום אופן להיות מופרך בעיני אחרים ואפילו להיות מופרך רק בעיני עצמו אין דעת ולב האדם סובלו) לכן הרי הוא מחפש או מייצר איזה תירוץ להצדיק את עצמו ולתלות העול באיזה בן אדם אחר או באיזה סיבה יהיה מה שיהיה העיקר שהוא ישאר מוצדק ונקי מן החטא והעול, וזה הדבר שמונע מן האדם להגיע לתשובה אמיתית ולסליחה וכפרה, וכמו שנאמר בפירוש תיבת אשמנו בוידוי שאנו אומרים כל יום, שתנאי הראשון לתשובה הוא שיגיע האדם להכרה מלאה שהוא אשם בחטאו ולא ינסה לתרץ עצמו להסיר מעליו את האשמה ובלי זה אין תשובתו

מקובלת ואין וידויו אמיתי.

וכבר הזכרנו פעם בשם בעל העקרים שמסביר מה דאיתא בחז"ל (...) החילוק בין שאול המלך לדוד המלך ששאל באחת (כל' בחטא א' שנכשל) ועלתה לו (כל' ניטלה ממנו המלוכה) ודוד בשתיים (שנכשל בב' חטאים) ולא עלתה (לא ניטלה ממנו המלוכה) והוא מסביר הטעם לזה כי דוד המלך תיכף ומיד כשנאמר לו על ידי הנביא שחטא הכניע את עצמו והתחיל לעשות תשובה ואמר (תהלים נ"א) "הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד" וגו' אבל שאול המלך כשנאמר לו על ידי שמואל הנביא שחטא התחיל לתרץ עצמו באמרו אשר חמל העם וגו', (וכמובן שזה לפי גודל דרגתו), וזהו היסוד של התשובה והכפרה כשהאדם מאשים עצמו בלי לנסות להתחמק ולתרץ עצמו בזה הרי הוא מוצא חן כלפי מעלה ומוחלים לו בקל, השאין כן אם האדם מנסה להצדיק את עצמו ולהפיל האשמה על סיבה או אדם אחר וכך הרי זה מונע את כפרתו עכדה"ק, וזה מוסר השכל לדעת הדרך התשובה האמיתי לעשות כמו דוד המלך ע"ה שהוא היה זה שהקים עולה של תשובה וממנו יש ללמוד דרך התשובה ובזה נעלה ונצליח בס"ד.

ויש לפרש הפסוק (איכה ג) "מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו" בדרך זו שיש פעמים שהאדם מתאונן ובוכה על מצבו ורוע מזלו וגורלו שקרה לו שהכשילו אותו בחטא לאנסו והוא לא אשם בה והאדם מרגיש שזה תשובה שהרי הוא מצטער ומתמרמר על חטאיו והרי זה מדרכי ומתנאי התשובה.

אמנם באמת לא כן הוא כי ההתמרמרות והצער המבוקש הוא שיתמרמר ויצטער מכח חרטתו על אשמתו וטפשותו שבגללה נכשל באונס אבל כאן שהוא מתמרמר על המקרה שקרה לו הרי זה ההיפוך הגמור מתשובה שהרי הוא מסיר ומסלק מעליו את אשמתו ופשיעתו ופוטר עצמו בטענת אונס ובוכה על הסיבה.¹²

ובזה האדם מקלקל את תשובתו שבמקום שהיה לו להאשים את עצמו ולבדוק ולחקור את מעשיו מה עשה שלא כהוגן כנ"ל הרי הוא מחפש להצדיק את עצמו תמיד ולבקש תואנה להפיל האשמה על אחרים או על איזה סיבה וכדו' והוא בוכה רק על זה, ובעיניו הרי הוא מדמה לעצמו כי חזר בתשובה מעולה.

ויש פעמים שהאדם עושה כך תמיד ואפילו ביום כיפור וכדו' ואחרי יום כיפור הרי הוא מרגיש שעשה עבודת היום בשלימות הגמור והוא ממשיך הלאה בשמחה עם הכביכול תשובה והוא עושה סעודה גדולה ויום טוב גדול כמבואר בש"ע מפני שהוא בוטח בד' ומאמין בקדושת היום במחילת עון של יום כיפור ומאמין שנמחל לו ועכשיו הרי הוא נקי מחטא כתינוק בן יומיו, וכך יכול האדם לרמות את עצמו במשך כל החיים שלו ולא ידע אתו מאומה כמה שהוא רחוק מהתכלית ומהאמת ומהכל והוא ממשיך לחיות עם השקר כל שנה יותר ויותר.

כאלו מתרעם כלפי מעלה והרי זה פגיעה גדולה באמונה שהכל בא מאת ד' ית', כי מחמת שלא מתאים לו שיתרעם כלפי מעלה הרי הוא מפיל את התלונה והכעס כלפי הבני אדם, ומה שאין האדם מרגיש בכך שכונתו להתרעם כלפי ההנהגה העליונה הרי זה מפני כח ההגנה של האדם בעומק לבו מתחת הכרתו שמגין תמיד על האדם שלא ירגיש מופרך ולכן הרי הוא מלבישו בצורה

ועל כן יש לאדם לדעת ולקחת דבר זה ללבו שכל זמן שלא מצא אשמתו ולא הגיע למצב שהוא מאשים את עצמו על עונותיו וכלומר שאם אחר החשבון הנפש והחיפוש לא מצא בידו און ואשמה מאומה הרי הוא בודאי רחוק מאוד מהאמת ומהדרך הישר.

והכלל הוא כמו שכתב בספה"ק נועם אלימלך (...) שהצדיקים מחזיקים את עצמם שאינם צדיקים ומרגישים תמיד שהם מלאי עון ומי שמרגיש שהוא צדיק ואין בו עון הרי זה סימן מובהק שהוא בודאי אינו צדיק.

ונמצא איזה יום כיפור נחשב מוצלח ואיזה אדם יכול לשמוח מאוד במוצאי יום כיפור ולעשות אותו יום טוב באמת, זה דוקא מי שמרגיש עצמו מופרך ומלא עונות והגיע להכרה שהוא צריך לתקן עצמו מאוד עד שיזכה להיות צדיק וכדו' זה הוא מה שנקרא בעל תשובה אמיתי, ומי שזוכה לעשות תשובה בימי רצון האלו של עשרת ימי תשובה הוא יזכה להיות בן עולם הבא ולכל ההבטחות שבנביאים ובחז"ל ובספה"ק, ועליו נאמר במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, אכ"ר.

ה

דרך העבודה בחודש אלול

"השיבנו ד' אליך ונשובה"

בפסוק השיבנו ד' אליך ונשובה וגו' יש להבין משמעותו, ובפשטות הכונה לומר שלא יחכה ד' ית' לגאלינו עד שנישוב בתשובה אלא אנו מבקשים שישב אותנו אליו דהיינו שישאל אותנו מקודם ואחר כך ונשובה כלומר נשוב בתשובה, (וכך פירש באבן עזרא שם) וזה צריך ביאור איך שייך לבקש בקשה כזו.

והנה ידוע דברי המדרש רבה כאן שזה ויכוח בין כנסת ישראל להקב"ה, שאנו מבקשים שהוא ית' יתחיל לעורר לבינו לתשובה ואחר כך אנחנו נמשיך לשוב, ועל זה עונה ד' ית' לא כך הוא אלא אתם תתחילו וזה מה שכתוב בנביא (מלאכי ג) שובו אלי ואשובה אליכם נאום ד' ע"כ, ע"ש.

וגם על זה יש לתמוה וכי מי שחטא ונתחייב ראשו למלך האם יתכן לבקש מהמלך שיתקרב אליו ויעורר אותו להתחרט ולתקן עצמו, הלא זה נראה לכאורה כחוכא ואטלולא, והרי זה שייך רק כששני ידידים רבו והתרחקו זה מזה ושניהם רוצים להתפייס ולחזור להתיידד כמקדם, אמנם הם מתוכחים מי צריך לפייס את השני כי כל א' טוען שהשני התחיל הריב ועליו לפייס את חברו, אבל באופן שהדבר ברור מי חטא למי הרי פשוט וברור הוא על מי החיוב לפייס את השני ואיך שייך להתוכח על ענין זה, וא"כ איך שייך לבקש ובפרט להתוכח שד' ית' יתחיל לעורר אותנו לתשובה.

ואפשר לומר בדרך זה כי הנה ע"י שאדם חטא חוץ מהעונש המגיע לו על עונו הרי הוא גם מתרחק בלבו מד' ית' ונעשה לבו אטום וסתום ועל ידי כן קשה עליו לעורר לבו לתשובה, וכמו שיש לראות בחוש שהצדיקים שלא חטאו באמת הם המתעוררים לתשובה בחודש אלול ובימים נוראים כמו שראוי לבעל עבירה היותר גדול ונופל עליהם אימה ופחד מאימת הדין כי נדמה להם על איזה דברים דקים

¹² זאת שהוא כועס ומתלונן על הסיבה או על הבני אדם.

¹³ אבל זה נאמר רק למי שעשה תשובה ביום כיפור אמנם מי שלא התחיל עדיין לעשות תשובה ביום כיפור בודאי שלא נאמר עליו שיבטח ויאמין שנשלח לו, שהרי ההלכה כחכמים שיום הכפורים מכפר רק לשבים.

¹² ויש להבין שבעומק ענין זה הרי זה כמו מתלונן ומתרעם כלפי מעלה כביכול, כי הרי המאמין יודע שכל מקרה ומאורע שמזדמן לאדם הרי זה באמת מה שנגזר עליו ואפילו אם זה בא על ידי בני אדם כמו שכתב החינוך במצות איסור נקימה ונטירה (מצות רמ"א) ודבר זה הוא מעקרי האמונה, ועל כן על כל מאורע שהאדם מתאונן ובוכה על הסיבה שגרם את המאורע הרי זה

שאוּלי נכשלו בהם שהם עבירות חמורות כהרים וגבעות ומחזיקים עצמם עבור כך כחוטאים גדולים ועל זה הם בוכים ועושים תקונים בכל חודש אלול ועשרת ימי תשובה ומקיימים את דברי הזוהר הק' שפירש הפסוק "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" וגו' שזה בא לרמז על חודש אלול, ע"ש, ואלו שבאמת הם חוטאים גדולים בכל זאת אינם מתעוררים לתשובה כי אם אולי מעט מזעיר ובלי זעזוע ואימה ופחד מיום הדין אע"פ שבאמת יש להם ממה לפחד, וכל מה שהוא יותר חוטא הרי הוא מתעורר פחות, וזה היפוך הגמור מההגיון והשכל.

אמנם ביאור הענין בזה הוא כי דוקא מכיון שחטאו כל כך הרבה נעשה אטימה כל כך גדולה בלבם ולכן אינם מרגישים מה שראוי לכל אדם להרגיש, וכמו חולה משותק שנשתתק כח ההרגשה שלו, והאטימה הזאת היא הריחוק מהקב"ה שלבם נהיה כל כך רחוק עד שכמעט אינם מרגישים את ד' ית' כלל וכמעט שאינם מרגישים שישנו אלוך בעולם ושיש דין ודיין, ועל כן הם באמת מסכנים גדולים והם קרובים לאונס על זה שאינם חוזרים בתשובה. **אמנם** על פי שורת הדין אין להם פטור אונס כפי שנפסקה ההלכה שתחלתו בפשיעה וסופו באונס נחשב ונידון כפשיעה וכפושע, ועל כן כנסת ישראל מבקשת עליהם שאע"פ שמשורת הדין אין רחמים בדין ולא מגיע להם לקרבם כי פשעו וחטאו אמנם עם כל זה מכיון שסוף כל סוף עתה אחרי שנעשה להם האטימה בלבם הרי הם כאנוסים שאין להם האפשרות לעורר לבם לתשובה ועל כן מבקשים עליהם חנינה בזכות האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב וכמו שכתוב "וחנתי את אשר אלוך" ומאוצר מתנת חנם חננו" ותשיב אותם אליך כלומר תקרב לבם אליך וכמו שעשה ד' ית' אתנו במצרים בזכות ברית האבות שעליה כתוב בשיר השירים "משכני אחרך נרצה" וגו' שאחרי שד' ית' השפיע בלבם קירבה לד' ונזכרו שיש להם אב רחמן בשמים התחילו לצעוק אל ד' ולשוב בתשובה לפניו, וככה גם כן כנסת ישראל מבקשת עליהם ועלינו ונמצא שאנו מבקשים רק הקירבה לד' דהיינו שנזכור שיש אלקים בשמים שיש לנו אבא בשמים ואחר כך אנחנו נעשה את חובתינו לפניו ונחזור בתשובה שלימה כראוי וכנכון.

וזה התפלה שיש לכל א' וא' גם כן לבקש תמיד ובפרט כשמגיע חודש אלול והאדם רואה שלבו סתום כלב אבן ואף על פי שמבין בשכלו שיש להתעורר לתשובה באמת והוא גם רוצה בכך ומוכן לעשות ככל מה שמבוקש ממנו אלא דא עקא שאי אפשר לו לעורר את רגשיו לבו, והעצה במצב כזה היא שיתפלל האדם אל ד' שיפתח לבו כי אחרי שנאמר

^כ וכמו שכתוב (תהלים מ"ד כ"ה) עורה למה תישן (כלומר למה תתנה עמי בישן) הקיצה... אל תזנח לצנח (כלי אל תעזבי לצנח) ויש לפרש בדרך זה מה שאנו מתפללים בסוף הבקשות שבשמונה עשרה שבע קולנו וגו' שלכאורה אינו מובן איזה בקשה אנו מוסיפים בברכה זו (ולמה אפי' לשון קולנו ולא אומרים בקשתנו או תפלתנו), אלא כי לומר כפי המשל הנזכר שהנה אנו מפחדים שאחרי שכבר התפללנו כל בקשותינו אולי לא עלו לשמים ולא נשמעו שם כלל כי חסר לנו הקשר בינינו להשמים וממילא לא עולות התפלות עד להכסא הכבוד ועל זה אנו מוסיפים צעקה לעורר את הקשר לשמים שיתרצה ד' ית' אתנו וירצה לשמוע אותנו.

^כ וכך עשו אבותינו במצרים כמו שכתוב (שמות ב' כ"ג) ויזעקו ותעל שועתם וגו' ולא כתב שום לשון תפלה או בקשה אלא יש לפרש גם כן בדרך זה שהבקשה והתפלה כבר אמרו עוד לפני זה (כי לא מתברר שלא התפללו כל השנים עד אז ולמה לא תפלו) ואנת אבותיהם שהיה בידיהם מאז ומעולם, אלא יש לפרש על דרך האמור שבאמת התפללו תמיד אבל כמצות אשמים מלומדה בבחינת תפסו אומנות אבותיהם (ביים) אלא שהיה חסר מלבם הקשר לאבינו שבשמים ולכן לא עלתה למרום עד שצעקו מעומק לבם לד' שישמע את קולם ורק אחרי זה ותעל שועתם וגו' ונשמע גם תפלתם שמקודם וירד ד' לגאלם כמו שכתוב (שמות ח' ח) וארד

בקשה זו בנביא הרי תפלה זו כבר מתוקנת ומוכנה עבורינו כמו כל הג' תפלות ביום שאנו מתפללים אותם בכחם של האבות הקדושים ואנשי כנסת הגדולה שתקנום לנו ועל כן יש להם להתפללות האלו כח לעלות עד כסא הכבוד ולעשות תקונים גדולים בשמים (וכמו כן הוא הספר תהלים שתקן לנו דוד המלך ע"ה) וכן הוא גם בדבר הזה של תפלת השיבו ד' אליך ונשובה גו' שניתן לנו כח התפלה הזאת לבקוע בה רקיעים ולפתוח לבנו לאבינו שבשמים ולשוב בתשובה שלימה לפניו ולכן אנו משתמשים בתפלה זו בתעניתו ובימי הסליחות, אלא שעלינו על כל פנים לפתוח פתח כחודו של מחט על כל פנים שיהיה לנו הרצון באמת ושיכאב לנו באמת הריחוק שבלבנו ושנצטק לכל הפחות על זה שאנו רחוקים ושאינו לנו כח לעורר את לבנו.

והנה כלל גדול לגבי תפלה כתוב בספר הק' בית אלקים (להמב"ט) שאי אפשר לאדם להתפלל אלא על דבר שיש לו באמת צורך בו והוא זקוק אליו (ולא כאשר מתחשק לאדם עשירות גדולה וכדו') ועל כן יש להבין שגם כאן אי אפשר לאדם לישב בחיבוק ידיים מפני עצלותו ואינו רוצה להתאמץ ולעבוד בחירוף נפש כפי הראוי לו באמת כדי לכפר על עונו ועל כן הוא בא לבקש שד' יעשה העבודה עבורו אלא כאשר האדם יפעול קודם כל ויעשה עד מקום שידו מגעת. **ואחר** כך כשכבר אי אפשר לו לעשות יותר אז יש לו באמת צורך והוא זקוק לישועתו ית' להמשיך הלאה ואז יוכל לבקש שד' יגמור בעדו לעורר לבו, והיינו א) שיזכור יום ולילה את בקשתו בכל משך חודש אלול ולא ישכח את רצונו שרוצה לחזור להתקרב לאבינו שבשמים בלב ויחשוב כל היום על הצער על מה שנמנע דבר זה ממנו ואפילו אם לא יוכל להיות בהרגשת צער על כל פנים יהיה זה ברצונו ובמחשבתו כל היום ויזכיר לעצמו את הענין הזה כל היום בלי להסיח דעת ולמשל יעשה לו פתק שישים לפני עיניו כל היום ויכתוב עליו רק שני מלים "חודש אלול" וכדו' ויתחיל לחשוב על ד' (אפילו אם יהיה בלי הרגשה אלא על כל פנים מחשבה בעלמא) שישנו בורא עולם ויש דין ודיין וישנו דין וחשבון וישנו גהנום ועונשים בעולם העליון וכדו' וכדו'.

והדבר הב' שעליו לעשות הוא ונוסף לזה יתפלל ויצעק אל ד' בלי סוף עד שיחר גרונו וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ס"ד) "יגעתי בקראי נחר גרוני... מיחל לאלקי", ולמה הדבר דומה למי שמצלצל בטעלעפאן לאביו ורוצה לדבר עמו, ואביו מרים הטעלעפאן אבל אינו עונה לו כלום מלה כי הוא ברוגז וכועס עליו, והבן רוצה שאביו ידבר אליו ועל כן הוא צועק תרחם עלי תשמע אותי, ואביו עדיין לא עונה לו כלום, והבן אינו יודע אם אביו שומע

להצילו וגו'.

^ל ועי' בפירושו תפארת ציון על המדרש רבה פירוש יפה בענין זה (הוא פירושו של הגר"ח ר' יצחק זאב יאדלער אביו של המגיד הרה"ג ר' בן ציון יאדלער, וכתב המחבר בהקדמתו שאחרי שיגע הרבה להבין דברי המדרש השפיע עליו הקב"ה ר' אור קדשו ורוצה מה שאין בכח האנושי להשיג כלל מצד שכלו, ע"כ) ומפני חובת הקודש וגם שפירושו דומה לסגנון פירושו על כן נעתיקו לכאן מלשונו, וז"ל שם, כוונת ישראל היא כמו שכתוב בברכות ל"ג ע"א אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל חד דכתיב ואשר הרעותי וחד דכתיב הנהי כחומר בית היצור כשאתם נבתי בית ישראל וחד דכתיב והסירותי את לב האבן מבשרכם ונבתי לשם לב בשר, ועל כן אומרים ישראל שלך היא השיבונו, היינו שחסיר את לב האבן מבשרנו כיון שאנחנו בידך כחומר ביד היצור, והקב"ה משיב להם שאין זה אלא בהחטאים הנעשים ע"י היצור הרע, כמו כל העבירות הנעשות ע"י התאוות שיסודם מהיצור הרע, אבל החטאים הנעשים מעיוות השכל לא תלוי ביד האדם שיישר את שכלו על דרך התורה בדבר האמונה וההשגחה והבטחון שהם יסודי הדת התלויים בשכל האדם; ועל כן אמר הקב"ה שלכם היא שובו אלי ואשובה אליכם, היינו שהקב"ה מצוינו לשוב אליו מתחילה בדבר האמונה והבטחון שהם יסודי הדת התלויים בשכל האדם, ואז ישוב אליו לטהר לבבנו להסיר מלבנו את לב האבן המסית את

ואינו רוצה לענות או שאין הקשר טוב ולכן אין קולו של הבן מגיע אליו ועל כן הוא צועק האלא האלא ומתקשר עוד פעם וצועק לתוך הטעלעפאן וכך ממשיך לעשות כל היום^כ ואחרי שאביו רואה כמה שהבן מטריח עצמו ולא מתעצל אלא מתקשר כל היום עד מאד וחמשים פעם הרי הוא מבין מזה שהבן באמת כבר רוצה לחזור אליו בכל לבו ובכל מחיר ואז מתעורר רחמנותו על בנו ועונה לו ומתפייס אתו ואז אומר לו שמעתי כל בקשתך^כ.

על כל פנים הדרך הנכונה להאדם הרחוק (היינו מי שלבו אטום) ואינו מרגיש התעוררות מה שעליו לעשות הוא כאמור שקודם כל יזכיר לעצמו שיש בורא עולם שיש לו אבא בשמים שנשכח ממנו ומלבו לגמרי ויתחיל להחזיר בלבו לחשוב על ד' תמיד ולקרבו על כל פנים במחשבתו ולא כמו שעשה עד עתה שהיה שכוח ממנו לגמרי עיקר האמונה ושיש דין ודיין ואח"כ יתחיל לצעוק אל ד' שיעורר את לבו או יאמר מזמור תהלים לכוונה זו וכמו כן בתפלתו ג' פעמים ביום יכוון על זה עד שלאט לאט יתקרב.

ונחזור לענינינו לפרש את הפסוק השיבו ד' אליך וגו' שדבר הראשון שצריך לעשות ולהתפלל עליו ולצעוק עליו הוא שיתקרב לד' כי כל זמן שאינו זכור אצלו כלל ד' ית' אלא הרי הוא טרוד יום ולילה בעסקיו או בכל מיני טרדת העולם הזה ותאותיו אי אפשר לעשות תשובה ולתקן חטאיו אפילו אם ירצה לשוב כי לא יכול לעורר את לבו כלל אלא אם כן יתקרב קודם בדרך הנזכר.

ויש לדעת שעתה בחודש אלול הוא באמת הזמן היותר מוכשר ומסוגל לקרב עצמו לד' ית' כי הנה ידוע על מה שאמרו דורשי רשומות הרמז בשם "אלול" שהוא הראשי תיבות של הפסוק (שה"ש ו' ג) אני לדודי ודודי לי וגו' והכוונה בזה שבחודש אלול אני לדודי ד' ית' מתקרב אלי, כלו' כשאני רק מתחיל להיות פונה לדודי דהיינו לד' ית' אז בכל צעד שאני מתקרב כך לעומת זה דודי לי כלו' ד' ית' פונה אלי תיכף ומיד, ולכן הזמן הזה מסוגל להתקרב לד' ית' ביותר מבכל ימי השנה ואח"כ יהיה מוכשר לחזור בתשובה שלימה כראוי וכנכון, ולא ישאר מקופח מעולם הנצח והגאולה השלימה בב"א.

היות ויש ביקוש הרבה יותר ממה שאנחנו מצליחים לחלק מחוסר

כסף לכן מי שיועד ערך הדברים ותועלתם להקוראים ורוצה להיות

ממוזכי הרבים שאין ערוך לשכרם ויכול לחלק בעיר שלו או באזור

שלו ולעורר אחרים לזה יפנה לטל 632-7611-052

ושכרו כפול מן השמים

האדם לכל התאוות המגוננות, והשיבו ישראל שגם על דבר האמונה והבטחון צריכים אנחנו שאתה תשיב אותנו מתחילה, והוא במה שתסיר את המכסה העב הטבעי המחשיך עיני הבשר מלראות בגודל השגחתך [וכמו שאמר אסף] "כמעט נטיו רגלי וגו' כי לקאתי בהוללים שלום רשעים ארסה", ועל זה אמרו שובנו אלקי ישענו היינו שאמרו שישב אותנו במה שיהי' נראה לעיני כל שכבודו ב"ה הוא אלקי ישענו, עכ"ל.

ויש ללמוד מתוך דבריו שהחודה של מחט שהקב"ה מבקש מאתנו לפתוח בלבנו הוא את השקפת האמונה והבטחון שהם יסודי הדת, ונאז ירחם ד' עלינו לעורר אטימת לבנו בשאר נסיונות היצור הרע שנוכל להתגבר עליהם, ויש לנו להבין לפי זה שזה תלוי הברור היום כי מי שיבקש את האמת ויתקרב להשקפת האמת והאמונה הוא יהיה לו הזכות שד' ית' יעוררו לתשובה שלימה וממילא יהיה לו הזכות קיום להגאולה השלימה כמו שאמרו חז"ל שאין הדין תלוי האדם בתשובה, אמנם התשובה השלימה הרי הוא לא תמיד ביד האדם כנ"ל כאשר אי אפשר לו לעורר את לבו ואם כן הרי הוא בסכנת אבדון נצחי ח"ו אלא העצה היחידה שנשארה לנו היא מה שכתב שעל כל פנים יתרחק מהשקפת השקר ויכניס ויחזיר את השקפת האמת ללבו ובוזה יזכה לכל הישועות והנחמות אכ"ר.